

Kasvatetaan lapsia yhdessä turvallisuuteen

Ravalt, Jenni

Moilanen, Laura

Laura-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Kasvatetaan lapsia yhdessä turvallisuuteen

Ravalt, Jenni
Sosiaalialan ko
Moilanen, Laura
Hoitotyön ko
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2011

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Turvallisuuskasvatus	7
3	Perhepäivähoito lapsen kehitysympäristönä	9
4	Lasten tapaturmien ennaltaehkäisy	12
4.1	Tapaturma käsitteenä	12
4.2	Liikennetapaturmat	14
4.3	Putoamiset, kaatumiset ja vaaralliset esineet	15
4.4	Myrkytykset ja vaaralliset esineet	17
4.5	Hukkuminen ja tukehtumisvaara	18
4.6	Palovammat, sähkötapaturmat ja tulipalo	18
5	Kysely koulutusillasta	20
5.1	Aineisto ja sen hankinta	20
5.2	Aineiston analysointi	21
5.3	Tulokset	21
5.4	Johtopäätökset	23
6	Uusi kehittämistarve	25
6.1	Tuotoksen kehittäminen	25
6.2	Toiminnallisten vinkkien teoreettinen pohja	26
6.3	Materiaalipaketin sisältö	28
6.4	Palautteen keruu ja toimintamateriaalin kehittäminen	31
7	Johtopäätökset ja arviointi	34
	Lähteet	36
	Liite 1	39
	Liite 2	41

Ravalt Jenni
Moilanen Laura

Kasvatetaan lapsia yhdessä turvallisuuteen

Vuosi	2011	Sivumäärä	86
-------	------	-----------	----

Opinnäytetyömme aiheena on lasten tapaturmien ehkäisy perhepäivähoidossa. Opinnäytetyö on Hyvinkään kaupungin koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisytyöryhmän tilaama. Opinnäytetyön alkuperäisenä tehtävänä oli suunnitella, toteuttaa ja arvioida perhepäivähoitajille lasten tapaturmien ehkäisyyn liittyvä koulutusilta. Koulutuksen suunnittelua varten teimme laadullisen tutkimuksen, jonka toteutimme tarvekartoituskyselyn muodossa Hyvinkään kaupungin perhepäivähoitajille. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä. Aineistoanalyysin perusteella koulutusillan tarpeellisuus lasten tapaturmien ehkäisystä kyseenalaistettiin. Perhepäivähoitajien tietämys aiheeseen liittyen oli vastausten perusteella hyvin kattavaa ja monipuolista. Koulutusillan tilalle päätettiin tehdä yhdessä opinnäytetyön tilaajan kanssa materiaalipaketti lasten näkökulmasta, joka sisältää toiminnallisia vinkkejä aiheeseen liittyen.

Materiaalipaketti on tarkoitettu kasvattajalle työvälineeksi turvallisuuskasvatuksessa, jonka avulla voidaan käsitellä lapsen turvallisuuteen liittyviä asioita yhdessä lapsen kanssa. Materiaalipaketin tarkoituksena on saada kasvattajat ja lapset toimimaan yhdessä sekä ennaltaehkäisemään lasten tapaturmia niin päivähoidossa kuin kotonakin. Lapsen on hyvä olla tietoinen turvallisuusasioista jo pienestä pitäen. Materiaalipaketti koostuu kolmesta teemasta, jotka ovat liikenneturvallisuus, paloturvallisuus sekä tapaturmat ja ensiapu. Jokaisen teeman alle on koottu tehtäviä aiheeseen liittyen. Liikenneturvallisuuteen valitsimme aiheeseen liittyvän sadun ja askartelutuokion. Paloturvallisuuteen valitsimme turvallisuuskävelyn, joka on tarkoitettu myös lapsien vanhemmille. Ensiapu ja tapaturma - teema koostuu puolestaan väritaskusta, kuvakorteista ja muistipelistä. Tehtävät on valittu kaiken ikäisille lapsille, joita voi muokata haluamallaan tavalla lapsen ikätason ja kehityksen mukaan. Materiaalipaketin viralliseksi nimeksi muodostui "Toiminnallisia vinkkejä lasten turvallisuuskasvatuksen tueksi".

Asiasanat: turvallisuuskasvatus, perhepäivähoito, tapaturmat, ennaltaehkäiseminen, lapsen kehitys

Ravalt Jenni
Moilanen Laura

Raising children together for safety

Year	2011	Pages	86
------	------	-------	----

This thesis topic is the prevention of children's accidents in children's private day care system. This thesis was commissioned by the Hyvinkää kaupungin Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisytyöryhmä (The preventive work group for Home and Leisure time accidents of Hyvinkää). The main objective of the thesis was to plan, carry out and evaluate an educational evening for the private childminders regarding preventive safety issues in the private day care system. Training for the design of qualitative research, which we carried out a needs assessment survey in the form of the City of Hyvinkää childminders. The data of the survey was analysed with an inductive content analysis. As a result the necessity of the educational evening for preventive safety actions was questioned. The knowledge of the private childminders regarding the subject was extensive and versatile. Together with the commissioner it was decided that we would do a guide leaflet concerning the prevention. The leaflet would be carried out from the perspective of the children, because a similar leaflet was already being produced by the City of Hyvinkää work group for Home and Leisure in collaboration with the personnel of the Child Welfare Clinic of the City of Hyvinkää. The idea of the guide-leaflet molded into a material package that the private childminders could use as a tool in the preventive work regarding accidents.

The aim of the material package is to help the educators together with the children to prevent children's accidents both at home and at day care. Material package designed to get educators and children to work together as well as preventing children's accidents both in day care than at home. The child must be aware of security issues very early age. Material package consist of three themes, which are road safety, fire safety, and accidents and emergency care. Under each theme are grouped tasks related information. Road safety, we chose a related story and craft session. Fire safety security we chose to safety walk, which is also intended for children's parents. Accidents and emergency care - at theme in turn consist of coloring pictures, picture cards and a memory game. Tasks have been selected for children of all ages and that can be modified according to child's age and development. Material package official name became "Functional tips for children's safety education in support".

Keywords: safety education, family day care, accidents, prevention, child development

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön aihe on lasten tapaturmien ennaltaehkäisy perhepäivähoidossa. Opinnäytetyömme tilaaja Hyvinkään koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisytyöryhmä tilasi alun perin koulutusillan perhepäivähoitajille lasten tapaturmien ehkäisystä. Koulutusillan suunnittelua varten toteutettiin tarvekartoituskysely, jonka tulosten perusteella koulutusillan tarve kyseenalaistettiin. Kehittämistehtäväksemme muodostui tuottaa materiaalia turvallisuuskasvatuksen tueksi erityisesti tapaturmien ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Opinnäytetyömme tavoitteena on tarkastella lasten tapaturmia perhepäivähoidolle ominaisessa ympäristössä ja tuoda esiin erilaisia keinoja turvallisuuskasvatuksen tueksi. Tavoitteenamme on antaa perhepäivähoitajille ja kasvattajille keinoja ja menetelmiä käsitellä tapaturmien ennaltaehkäisyä yhdessä lapsen kanssa. Turvallisuuskasvatus on osa lapsen kasvatusta ja nykypäivän yhteiskunnassa sen nostaminen esille on yhä tärkeämpää. Lasten tapaturmien ennaltaehkäisy on tärkeää ja on yksi peruste aiheemme valintaan. Tulevaisuudessa sosionomina ja sairaanhoitajana tulemme kohtaamaan työssämme lapsille aiheutuneita tapaturmia, ja haluamme olla edesauttamassa tapaturmien ennaltaehkäisyä. Työmme yhtenä tarkoituksena on saada lapset ja heidän kasvattajansa pohtimaan, mitä kotiympäristössä voi sattua. Ne voivat olla niin yksinkertaisia asioita, joita ei välttämättä tule huomattua. Työmme tarkoitus on korostaa lasten turvallisuutta perhepäivähoidossa.

Opinnäytetyömme teoreettinen näkökulma koostuu työtämme ohjaavista käsitteistä. Siinä selvitämme tapaturmaa käsitteenä, sillä tapaturmia on monenlaisia, ja tapaturma sanana voidaan määritellä ja tulkita monella eri tapaa. Yhdeksi teoreettisen viitekehyksen näkökulmaksi olemme ottaneet lapset ja kasvattajat, koska materiaalipaketti tilattiin turvallisuuskasvatuksen työvälineeksi kasvattajille. Työssämme lähdemme liikkeelle turvallisuuskasvatuksesta ja perhepäivähoidosta lapsen kasvuympäristönä. Tämän jälkeen etenemme lasten tapaturmiin siten, että kerromme ensin yleisesti tapaturmista sekä otamme huomioon tilastollisia näkökulmia, joista siirrymme tapaturmien tarkasteluun ja ennaltaehkäisyyn tarkemmin. Teoriaosuudessa käsittelemämme tapaturmat ja niiden ennaltaehkäisy olivat taustana perhepäivähoitajille suunnatulle tarvekartoituskyselylle. Tarvekartoituskyselyn tulosten analysointi ja opinnäytetyömme eteneminen kuvataan viidennessä ja kuudennessa luvussa. Toteutamme perhepäivähoitajille ja kasvattajille materiaalipaketin lasten tapaturmien ennaltaehkäisyn tueksi, jota he voivat käyttää lapsen kanssa yhdessä. Se muodostuu kolmesta teemasta. Jokaisen teeman alla on erilaisia tehtäviä ja pelejä, joita voi tehdä yhdessä lapsen kanssa. Materiaalipaketti on liitteenä työssämme (kts liite2). Sen onnistumista arvioimme työmme lopussa. Arviointiin ja siihen liittyviin johtopäätöksiin vaikuttavat perhepäivähoidon aluevastaavilta sekä eräiden päiväkotien lapsilta ja siellä työskenteleviltä hoitajilta saamamme palaute.

2 Turvallisuuskasvatus

Turvallisuuskasvatus tarkoittaa sellaisia kasvatuksellisia ja opetuksellisia toimenpiteitä, joilla lisätään lasten tietoa turvallisuuteen liittyvistä asioista (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2007 - 2009, 2-8.). Turvallisuuskasvatus on yksi lasten tapaturmien ehkäisymenetelmä niin päiväkodeissa kuin perhepäivähoidossa, jonka tavoitteena on antaa perustiedot ihmisen kehityksestä, auttaa sopeutumaan elämän ja ympäristön muutoksiin, auttaa selvittämään tunteita, arvoja ja asenteita sekä auttaa tekemään turvallisia valintoja ja päätöksiä. Turvallisuuskasvatuksen tulee olla pitkäkestoista, eikä tuloksia yleensä pystytä saavuttamaan nopeasti. (Parkkari & Kannus 2009.) Sillä annetaan myös valmiuksia selviytyä yllättävistä tilanteista sekä ohjataan toimimaan omaa ja muiden turvallisuutta vaarantamatta. Turvallisuuskasvatus pohjautuu aikuisen antamalle esimerkille ja asenteille, sillä lapsi oppii parhaiten näkemästään mallista ja toiminnasta. Sitä voidaan toteuttaa arjen asioissa esimerkiksi näyttämällä hyvää mallia liikenteessä kulkemisessa, turvavälineiden käytössä ja tulen käsittelyssä. Turvallisuuskasvatukseen kuuluu myös tärkeänä osana ohjeiden ja neuvojen antaminen, joihin sisältyy myös rajojen asettaminen lapselle ymmärrettävällä tavalla. Tärkeää on harjoitella lapsen kanssa yhdessä erilaisia taitoja, turvallista käyttäytymistä ja turvavälineiden käyttöä. Kun lapsen kanssa toimii yhdessä ja näyttää mallia, lapsi alkaa hiljalleen huomata ja arvioida erilaisia vaaroja itsenäisesti. Lasten tapaturmien lähtökohtana on lasten tarpeiden huomioon ottaminen ja lasten osallisuus tapaturmien ehkäisyn suunnitteluun. On todettu, että lasten osallisuus lisää hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuuden tunnetta. On tärkeää luoda tasapaino lasten liikkumisen, ympäristösuhteen luomisen ja turvallisuuden välillä. Tapaturmien ennaltaehkäisy on myös osa terveyden edistämistä ja kehittämistä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2007 - 2009, 2-8.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton toteuttaman Kuuden Koon Malli (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2009, 3-11.) antaa eväitä siihen, miten lapset voivat osallistua aktiivisesti tapaturmien ehkäisyyn. Tämä malli koostuu kuudesta ohjeesta, jotka ovat Kartoita, Korjaa, Kirjaa, Kouluta, Kasvata ja Kannusta. Turvallisuuskasvatuksen kannalta siinä toteutuvat Kartoita, Korjaa, Kasvata ja Kannusta. Lapsen kanssa voidaan siis yhdessä kartoittaa kodin vaaranpaikat ja muut turvallisuusriskit esimerkiksi turvallisuuskävelyn kautta. Aikuisen kanssa voidaan yhdessä korjata jokin rikkoutunut penkki, jossa lapsi saa olla apulaisena tai esimerkiksi sopia, että rikki menneet lelut viedään pois roskakoriin. Kasvatus- ja opetussuunnitelmien mukaisesti lapsille opetetaan turvallisuuteen liittyviä tietoja ja taitoja eli kasvatetaan turvallisuuteen. Tapaturmien ehkäisy ja turvallinen käyttäytyminen liittyvät luontevasti opetus- ja kasvatustilanteisiin ja muuhun toimintaan. Tapaturmien ehkäisy ei ole pelkästään kieltoja, vaan positiivisen palautteen kautta annettua. Lapselle tutkiminen ja liikkuminen ovat luonnollista ja tärkeää toimintaa. Liikkumiselle pitää antaa mahdollisuus ja siihen tulee kannustaa, mutta samalla opastaa ja suojella lasta sekä rakentaa turvallinen ympäristö. Aikuiset toimivat lapsil-

le esimerkkeinä, mutta malli turvallisista toimintatavoista välittyy lapsille myös aikuisen asenteissa. Lapset siirtävät oppimiaan asioita myös koteihin. Kuuden koon mallin mukaan lapsia ohjataan ja opetetaan toimimaan muun muassa seuraavissa asioissa: toiminta pihalla, leikkikentällä ja retkillä, liikkuminen liikenteessä, suojavälineiden käyttäminen ja liikuntavammojen ehkäisy, turvalliset kädentaitojen työskentelytavat, kiusaamisen ehkäisy, toisista huolehtiminen ja auttaminen, yhteisten sääntöjen merkitys omalle ja toisten turvallisuudelle, vaaranpaikkojen havainnointi, iänmukaiset ensiaputaidot ja toiminta hätätilanteessa sekä avun kutsuminen ja hätänumeroon soittaminen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2009, 3-11.)

Turvallisuuskasvatusta on myös erilaisten valmiuksien lisääminen, kuten taito ratkaista ongelmia ja ristiriitatilanteita, vuorovaikutustaidot ja kyky kieltäytyä. Valmiudet lisäävät toimintakykyä, vastuunottoa ja luottamusta selviytyä erilaisissa tilanteissa. Lasten kuuleminen ja vaikutusmahdollisuus ympäristöä koskevissa asioissa lisäävät heidän itseluottamustaan ja yhteisöllisyyttään. Yhteisöllisyys, sitoutuminen ja osallistuminen päätöksentekoon vähentävät riskikäyttäytymistä ja lisäävät yleistä turvallisuutta. Tapaturmien ehkäisy ja turvallisuuden edistäminen on laaja-alaista toimintaa, johon kuuluu kasvatusta, ympäristön ja tuotteiden suunnittelemista, rakentamista ja muokkaamista sekä sääntöjä ja säädöksiä. Kun menetelmiä yhdistetään, saadaan parhaimmat tulokset. Oleellista on, että tapaturmien ehkäisy ja turvallisuuden edistäminen muodostuu jokapäiväiseksi käytännöksi, jonka jokainen yhteisön jäsen kokee tärkeäksi. Keskeistä turvallisuudelle tapaturmien ehkäisyssä on myönteisen ilmapiirin luominen ja kannustaminen. Kannustamalla viestimme, että välitämme toistemme hyvinvoinnista ja turvallisuus on tärkeää. Hyviä tapoja kannustaa lasta ovat kiittäminen, rohkaiseminen, toimintaohjeiden ja suunnitelmien noudattaminen, opastaminen sekä yhteistyö ja välittäminen. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2009, 3-11.)

3 Perhepäivähoito lapsen kehitysympäristönä

Suomessa suurin osa alle 3 -vuotiaista lapsista hoidetaan kotona, mutta tätä vanhempia ja alle 3 -vuotiaita löytyy myös yksityisestä ja kunnallisesta päiväkodista tai perhepäivähoidosta. Vuoden 2009 laskelman mukaan Suomessa oli noin 218 000 lasta päivähoidossa. 62 % näistä lapsista oli joko kunnallisessa tai yksityisessä päivähoidossa. Kaikkiaan 92 % näistä lapsista oli kunnallisessa päivähoidossa. 70 % lapsista oli kunnallisessa päiväkodissa ja hieman yli 20 % kävi kunnallisessa perhepäivähoidossa. (Stakes 2009.) Perhepäivähoito oli ensimmäisen kerran virallisena hoitomuotona määritelty päivähoitolaissa vuonna 1973. Vuonna 1990 päivähoitolaissa perhepäivähoito määriteltiin hoidoksi, jota voidaan järjestää yksityiskodissa tai muussa kodinomaisessa paikassa. Lapsien määrä perhepäivähoidossa on erikseen määritelty vuonna 1990 tulleealla asetuksella, jonka mukaan hoitajalla voi olla hoidossa samanaikaisesti neljä alle kouluikäistä lasta sekä näiden lisäksi yksi lapsi osapäivähoidossa. Hoitajan omat lapset laskeetaan hoitoryhmään kuuluviksi. (Kivioja, Koskenrouta & Valpola 1991, 17 – 20; Laki lasten päivähoidosta 1973.)

Hoitajan kodissa tapahtuva hoito on yleisin perhepäivähoidon muoto, mutta löytyy myös muita perhepäivähoidon muotoja. Kolmiperhepäivähoidossa 2-4 perhettä ja kotia muodostavat hoidon, joissa on yhteensä enintään neljä alle kouluikäistä ja yksiosapäiväinen lapsi. Kolmiperhepäivähoidossa kunnan palkkaama hoitaja hoitaa vuoroviikoin tai muuten sovittuna aikana eri kodeissa samaa lapsiryhmää. Kolmiperhepäivähoito sijoittuu lapsen omaan kotiin, johon muut lapset tulevat vuoroviikoin. Hyvänä puolena nähdään se, ettei lasta tarvitse viedä joka viikko hoitoon, vaan saa ainakin olla osan hoidostaan tutussa ympäristössä kotonaan. Kolmiperhepäivähoidossa vanhemmat ovat enemmän vastuussa hoidon elementeistä kuten ruokailusta. Lisäksi tilojen on oltava lapsille soveltuvat ja turvalliset. Perhepäivähoitoa voidaan myös järjestää vain yhden perheen lapsille, jolloin päivähoito sijoittuu perheen lapsien kotiin. Tuolloin hoidettavien määrä on vähintään kolme alle kouluikäistä lasta, paitsi silloin, jos on erityishoidon tarpeessa olevia lapsia. (Kivioja ym. 1991, 17 – 20.)

Ryhmäperhepäivähoidossa voi toimia kolme hoitajaa, jotka voivat hoitaa enintään 12 alle kouluikäistä lasta sekä kolme osa-aikaista lasta. Kolmen hoitajan ryhmäperhepäiväkodissa tulee yhdellä hoitajalla olla hoito- ja kasvatustehtäviin edellyttämä kelpoisuus eli lastenhoitaja tai päivähoitaja. Tämä hoitomuoto sijoittuu perhepäivähoidon ja päiväkotihoidon välille. Ryhmäperhepäivähoidon tilat ovat kunnan järjestämät, varustamat ja ylläpitämät. Kun ryhmäperhepäivähoito järjestetään kunnan tiloissa, palvelut tuodaan muualta. (Kivioja ym. 1991, 17 – 20.) Perhepäivähoitajien työympäristönä on yleensä siis perhepäivähoitajien koti. Työympäristö laajenee kuitenkin muihin lapsen asioihin koskeviin toimintaympäristöihin, esimerkiksi esiopetukseen, sosiaalityöhön ja erityisopetukseen. (Parila, S 2002, 26.)

Laki lasten päivähoidosta (36/1973) ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus (1129/91) korostavat lasten oikeutta turvalliseen ja virikkeelliseen kasvuympäristöön sekä tunnustavat lasten erityisen suojelun tarpeen. Päivähoitolaki (36/1973) määrittää, että päivähoidon pitää terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan sopia lapselle, hoidolle ja kasvatukselle. Päivähoitoasetus (239/1973) määrittää lasten lukumäärän suhteessa henkilökunnan koulutukseen. Lapsiystävällinen elinympäristö on sellainen, jossa lapsi pystyisi itsenäisesti liikkumaan mahdollisimman paljon ja jossa olisi lapsen tarvitsemia virikkeitä. Eri-ikäisillä on erilainen suhde ympäristöön. Pienet lapset eivät pysty vielä hallitsemaan ympäristöään ja he ovatkin turvallisuutensa suhteen riippuvaisia aikuisista. Ikä on myös yhteydessä siihen, missä ympäristössä aikaa vietetään milloinkin. (Laki lasten päivähoidosta 1973; Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2009b, 58 - 60; YK:n lapsen oikeuksien sopimus 1129/91.)

Varhaiskasvatussuunnitelman (2005) perusteisiin on kirjattu vaatimus päivähoitoympäristön turvallisuudesta. Turvallisuuskasvatuksen lisäksi varhaiskasvatussuunnitelman mukaan lapsille tulee opettaa turvallista liikkumista omissa toimintaympäristöissään. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatusympäristön on oltava turvallinen ja sen pitää ottaa huomioon lasten terveyteen ja muuhun hyvinvointiin liittyvät tekijät. Lainsäädäntö koskee niin yksityisten kuin kunnallistenkin päivähoitopalveluiden turvallisuutta. Lainsäädäntö takaa turvallisen päivähoitopaikan lapselle, määrää kasvatushenkilöstön kelpoisuuden ja määrää kasvatushenkilöstön lukumäärän suhteessa lapsiin sekä pakollisesta pelastussuunnitelmasta kaikkiin yli 25 hoitopaikkaisiin päiväkoteihin. Nykypäivänä kuitenkin haastetta tuo päivähoitohenkilöstön koulutustaustan kirjavuus sekä liian suuret ryhmäkoot. Päivähoidon tilat tulisi huomioida ryhmien koossa. Päivähoidon esimiehen tulisi tehdä tarkastuskäyntejä niin kunnallisiin kuin yksityisiin päiväkoteihin sekä perhepäivähoitopaikkoihin, mutta resurssit eivät riitä. Perhepäivähoidossa valvotaan perhepäivähoitajan hyväksymistä ja toiminnan käynnistämistä, mutta sen jälkeen hyvin harvoissa kunnissa tehdään tarkastuskäyntejä. Valvonta perustuu enää vain tilastojen ja lasten ja kasvatushenkilöstön välisten suhdelukujen seurantaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen 2009a, 78 - 80; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Perhepäiväkodissa asetetaan vaatimuksia myös ulkoisille puitteille. Kodissa tulisi olla vähintään kaksi huonetta ja keittiö, jotta lapsilla on tilaa leikkiä ja toimia. Sen on oltava toimiva, puhdas ja siisti. Kodissa lapsilla tulee olla turvallista niin yleiseen olemiseen, leikkimiseen kuin liikkumiseenkin. Ruokailutilan tulee olla rauhallinen ja keittiön turvallisuudesta tulee olla varma. Päivälevolle jokaisella lapsella tulee olla oma päiväleppopaikka vuodevaatteineen. Lapsi voi myös nukkua ulkona esimerkiksi vaunuissa, jolloin valvonnan tulee olla asianmukaista. Kylpyhuoneiden ja WC - tilojen tulee olla turvalliset, esimerkiksi pesuaineiden säilytykseen kannattaa kiinnittää huomiota. Leikille tulee antaa tilaa, ja lapsilla tulee olla käytössä mielekkäitä ja turvallisia leluja ja muita välineitä ulottuvilla. Turvallisuus tulee myös ottaa

huomioon eteisessä, portaissa, parvekkeella ja muissa kodin tiloissa. Tupakointi on kiellettyä niissä tiloissa, joissa lapsia hoidetaan. Ulkoilutilojen tulee olla sellaisia, että ne tukevat lapsen liikkumista ja ovat turvallisia liikkua. (Kivioja ym.1991, 41 - 50.)

Perhepäivähoidon työtä ohjaavat kasvatustavoitteet, joita hoitajien tulee noudattaa. Hoitajalla tulee olla omat kasvatuskäsitteet, jotka ohjaavat hänen toimintaansa. Perhepäivähoidon toimintaa ohjaa varhaiskasvatussuunnitelma, mikä toimii myös työn välineenä. Hoito koostuu perushoidosta, leikistä, ulkoilusta ja ohjatusta toiminnasta. Perhepäivähoidossa lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen on tavoitteellista toimintaa. Perhepäivähoitaja toteuttaa toimintaa suunnitellusti ja tavoitteellisesti huomioiden lasten ikä- ja kehitystason sekä ottaa suunnittelussaan huomioon vanhempien mielipiteitä lasta koskevissa asioissa. Perhepäivähoidon toteutus perustuu kunnan asettamien päivähoidon tavoitteisiin, joiden mukaan tehdään osatavoitteita ja päiväkohtaisia tavoitteita sekä suunnitelmia. Perushoito on perhepäivähoidon perusta, mikä antaa pohjan lapsen kasvuun ja kehitykselle. Kasvatuksella on aina jonkinlaiset tavoitteet, joihin päästään toiminnalla. Niin kuin päiväkotihoidossa myös perhepäivähoidossa toimintaa ja kasvatusta tulee olla elämys-, yhteisö-, ympäristö-, ilmaisu-, liikunta-, työ- ja tieto-taitokasvatuksen osa-alueilta. Perhepäivähoidossa otetaan huomioon siis kaikki lapsen kasvuun ja kehitykseen kuuluvat tavoitteet ja suunnitellaan toimintaa sen mukaisesti. Perhepäivähoidon toimintaa valvovat muun muassa kunta ja alueen esimiehet. Perhepäivähoidot ja perhepäivähoidon ohjaajat muodostavat perhepäivähoidon työyhteisön ja tiimin. Kasvatustoiminnan ohjaaja ohjaa nimettyjä alueellisia ohjaajia, jotka vastaavat perhepäivähoitajien toiminnasta ja perhepäivähoidon toteutuksesta, sen pedagogiikasta, toiminnan suunnittelusta sekä tietenkin valvoo toimintaa. Perhepäivähoitajalla on myös kouluttautumisvaatimus perhepäivähoitaja kurssilla. (Kivioja ym.1991, 32-40; 41 - 50.)

Perhepäivähoidon vahvuuksina pidetään pientä ryhmäkokoja, jotta lapset saavat enemmän yksilöllistä huomiota hoitajilta. Rauhallinen ja kodinomainen ympäristö antaa lapselle turvallisen paikan kehittyä ja vanhemmat voivat olla aktiivisesti yhteistyössä hoitajan kanssa. Pysyvä hoitosuhde sekä suhde hoitajan ja lapsen välillä nähdään tärkeänä. Perhepäivähoito perustuu perushoittoon ja hoivaan, kuitenkin unohtamatta pedagogiikkaa ja sisällöllistä toimintaa. (Nivalainen 2007, 16.)

4 Lasten tapaturmien ennaltaehkäisy

Käsitlemme ensin tapaturmaa käsitteenä, jota pyrimme selvittämään monesta eri näkökulmasta. Sen jälkeen kerromme tarkemmin tapaturmista lasten näkökulmasta, huomioiden lapselle ominaisen ympäristön kasvaa ja kehittyä. Tapaturmien yksityiskohtaisempaan tarkasteluun liittyvät lapsen kasvu ja kehityksen tuomat riskit.

4.1 Tapaturma käsitteenä

Tapaturma on määritelmänsä mukaisesti tahdosta riippumaton, äkillinen ja ennalta odottamaton tapahtumasarja, joka johtaa kehon vammaisuuteen. Lapsen turvaksi - hankkeessa tapaturma määritellään odottamattomaksi, ulkoisten tekijöiden aiheuttamaksi ja vahingoittavaksi tapahtumaksi, joka on yksittäisten ja peräkkäisten tapahtumien sarja vahingollisiin seurauksiin. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2007 - 2009, 7.) Sitä voidaan myös kuvata äkillisenä häirionä ihmisen ja hänen ympäristönsä vuorovaikutuksessa. Tapaturma sattuu usein jonkin ulkoisen energian tai voiman aiheuttamana. Tapaturmat jaotellaan tapaturmaympäristönsä tai aiheuttajansa mukaisesti liikennetapaturmiin, työtapaturmiin sekä koti-, liikunta- ja muihin vapaa-ajan tapaturmiin. Toinen tapa jaotella tapaturmia on vamma-perusteinen. Vamma-perusteisella jaottelulla tarkoitetaan sitä, että jaotellaan syntyneen vaurion ja kudosisvaman mukaisesti (esimerkiksi murtumat, kallovammat, nivelten sijoiltaan menot, nyrjähdyskset, venähdykset, revähdykset, haavat ja repeämät). Tukehtumiset, hukkumiset, kaatumiset, myrkytykset, paleltumat ja palovammat pidetään usein omina tapaturmaryhminään. Tapaturmia jaotellaan joskus myös kohderyhmän iän perusteella, koska esimerkiksi lasten ja vanhusten tapaturmaprofiili on hyvin erilainen. Usein tarvitaan myös edellä mainittujen tapaturmaluokkien yhdistelyjä, esimerkiksi tutkittaessa lasten liikuntatapaturmia. (Parkkari & Kannus 2009.)

Vuosittain Suomessa sattuu noin 1 000 000 tapaturmaa ja ne aiheuttavat noin 100 000 hoitajaksoa sairaaloissa, 3 000 kuolemantapausta ja runsaasti työkyvyttömyyttä sekä toimintakyvyn menetystä. Koti, liikunta- ja muut vapaa-ajan tapaturmat ovat suurin tapaturmaluokka aiheuttaen vuosittain yli 700 000 vammaa ja yli 2 000 kuolemantapausta. Ne ovat myös viime vuosina jatkuvasti lisääntyneet toisin kuin liikenne- ja työtapaturmat. Erittäin alttiita tapaturmille ovat lapset, koska he joutuvat elämään ympäristössä, jossa selviytyminen edellyttää aikuisen kehittyneempää havainto- ja arviointikykyä, motorisia taitoja ja kehon koordinaatioita. (Parkkari & Kannus 2009.) Yleisimpiä lasten kuolemaan johtaneita tapaturmia ovat liikennetapaturmat, hukkuminen sekä altistuminen luonnonvoimille. Sairaalahoitoon johtaneita yleisimpiä lasten tapaturmia ovat puolestaan kaatumiset ja putoamiset, palovammat, sähköiskut, esineiden nielemiset, elottoman ympäristön mekaaniset voimat, kuten esimerkiksi esineiden tunkeutuminen silmään tai muuhun ihmiskehoon sekä törmäämiset esineisiin. (Ter-

veyden ja hyvinvoinnin laitos 2009a, 25; Kodin turvaopas 2008, 40 - 41; Kotitapaturmien ehkäisykampanja 2008c, 13.)

Suomessa on noin miljoona 0-14 -vuotiasta lasta ja vuosittain tapaturmat aiheuttavat heille noin 100 000 lääkärissä käyntiä ja 10 000 sairaalahoitoa. Vielä 1970-luvun alkupuolella 300 lasta kuoli tapaturmaisesti vuosittain, mutta 1980-luvun alkuun mennessä oli luku laskenut noin 100 tapaukseen vuodessa ja vuonna 2006 kuolemantapauksia oli enää 26. Lasten kuolemaan johtaneiden tapaturmien määrässä kehitys on ollut siis positiivista, mutta valitettavasti niin ei ole käynyt sairaalan vuodeosastohoitoa vaativissa tapaturmissa. Alle 15-vuotiaat lapset joutuvat nyt sairaalahoitoon yhtä usein kuin 20 vuotta sitten. Sairaalahoitoon joutumiselle yleisimpiä syitä ovat sekä tytöillä että pojilla murtumat, kallovammat, nivelvammat, haavat sekä ruhjeet. Lasten murtumat ja nivelvammat ovat viimeisten 35 vuoden aikana maassamme lisääntyneet, kun samanaikaisesti vakavat kallovammat ovat vähentyneet jopa yli puolella. Lasten vakavat ruhjevammat ovat myös samana ajanjaksona jonkin verran vähentyneet. (Parkkari & Kannus 2009.)

Tapaturmat ja niitä edeltävät tekijät muodostavat yhdessä tapahtumaketjun, jonka syy-seuraussuhteiden selvittämiseen luodaan perusta tapaturmien ehkäisyyn. Tapaturmien ehkäisy tulisi perustaa ongelman laajuuden, riskitekijöiden, syiden ja välittömien vammamekanismien tieteelliselle tutkimustyölle. Tämä on perusteltu siten, että vain tällä tavalla pystytään selvittämään ja yksilöimään ne tekijät, joihin voidaan tehokkaasti vaikuttaa ja siten ehkäistä tapaturmia tai tiettyä tapaturmaa. Ennaltaehkäisyssä pyritään vaikuttamaan ihmisten käyttäytymiseen ja asenteisiin, parantamaan työ-, liikenne-, koti- ja liikkumisympäristöä sekä kehittämään ihmisten valmistamien ja käyttämien tuotteiden ja välineiden turvallisuutta. Lasten tapaturmien ehkäisystä vastaa Lastensuojelun keskusliiton yhteydessä toimiva lasten tapaturmatoimikunta. Lasten tapaturmien ennaltaehkäisyssä lähtökohtana on vastuuntuntoisten aikuisten toteuttama valvonta ja ohjaus kaikissa lasten toiminnoissa. Pysyvän lasten turvallisuuskulttuurin luomiseksi tarvitsemme maahamme runsaasti jatkuvaa tiedotusta, koulutusta, kampanjointia, turvavälineitä sekä liikenne- ja toimintaympäristön suunnittelua. (Parkkari & Kannus 2009.)

On tutkittu, että päivähoiton turvallisuus on Suomessa hyvä. Päivähoidossa suurin tapaturmariski on kaatuminen ja putoaminen. Suurin osa tapaturmista tapahtuu piha-alueella ja niihin ovat yleisemmin yhteyksissä erilaiset irtoainekset kuten esimerkiksi lumi, hiekka ja jää. Piha-alueella tapahtuviin tapaturmiin liittyy myös kiipeilytelineet, liukumäet ja pihalelut. Suurin osa tapaturmista tapahtuu vapaan leikin aikana, jolloin toiminta ei ole ohjattua. Päiväkodissa tapaturmia voidaan ennaltaehkäistä riittävällä valvonnalla ja henkilöstömäärällä. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2009a, 77 - 78.)

Lapsen kasvu- ja kehitysympäristön tulisi suojata lapsia uhkaavilta tekijöiltä ja edistää lasten turvallisuusmyönteisten tietojen, taitojen ja asenteiden kehittymistä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2009a, 58 - 60.) Tapaturmien ehkäisy voi olla joko aktiivista tai passiivista. Aktiivisella ennaltaehkäisyllä tarkoitetaan tässä tapauksessa vanhempien ja muiden huoltajien aktiivista toimintaa, johon kuuluu muun muassa valvonta, suojelu ja varmistaminen. Passiivista ennaltaehkäisyä on muun muassa ympäristössä tehtävät muutokset, lait ja säännökset sekä tuoteturvallisuus. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2007 - 2009. 2, 22.) Lapsesta ovat vastuussa ensisijaisesti vanhemmat sekä muut lapsesta vastuussa olevat aikuiset. Turvallisen kotiympäristön luomisesta tulee tuottaa tietoa vanhemmille, jotta he osaavat toimia turvallisuuden edistämiseksi. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2009a, 60 - 64.) Lasten turvallisuuteen liittyvät useasti useamman ympäristön toimet yhdessä, esimerkiksi leikkikenttäturvallisuutta voidaan pitää fyysiseen ympäristöön kuuluvana, mutta siihen vaikuttavat myös monet muut ympäristöt, kuten teknologinen (tuoteturvallisuus), organisatorinen (lapsiryhmien koko), taloudellinen (leikkivälineiden uusiminen), sosiaalinen (ryhmässä toimiminen), kulttuurinen (turvallisuuskulttuuri) sekä poliittinen (lainsäädäntö). (Mannerheimin lastensuojeluliitto ym.2007 - 2009. 14.)

Lapsi on eri kehityskausillaan eri tavalla utelias uusille asioille, mitkä saattavat altistaa lasta tapaturmille. Lapsi ei vielä ymmärrä kaikkia vaaran paikkoja, siksi vanhempien ja lasten kanssa toimivien aikuisten tulee olla tarkkoja siitä, mihin tai missä lapsi liikkuu. Yhdessä lasten kanssa elävien on hyvä kartoittaa oman kodin ja sen ympäristön vaaranpaikat. Hyvästä perushoidosta muodostuu niin vauvaikäisen kuin vanhemmankin lapsen turvallisuus. (Kotitapaturmien ehkäisykampanja 2008b.) Tapaturmien ennaltaehkäisyyn voidaan käyttää erilaisia strategioita. Strategioista yleisimmät ovat kasvatus, ympäristön ja tuotteiden suunnitteleminen ja muutokset sekä säännöt ja säädökset. Kasvatusstrategioilla pyritään lisäämään tietoisuutta, tietoja ja taitoja sekä muuttamaan asenteita ja käyttäytymistä. Ympäristön ja tuotteiden suunnittelemiseen, rakentamiseen ja muokkaamiseen liittyvät strategiat ovat muuttaneet entistä tärkeämmiksi tapaturmien ehkäisyssä, näillä strategioilla muutetaan lasten fyysisistä ympäristöä tai lasten käyttämiä tuotteita turvallisiksi. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2007 - 2009, 23.) Tämän kaltainen konkreettinen strategia on muun muassa Lapsen turvaksi -hankkeessa (2007 - 2009) toteutettu Kuuden Koon Malli. Tämä Kuuden Koon Malli edistää lapsen tapaturmien ehkäisyä päiväkodeissa, kouluissa sekä kuntien ja järjestöjen lapsi- ja perhe-toiminnassa. Mallia voidaan hyödyntää myös perhepäivähoidossa sekä osittain kotona lapsen kasvattajana. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2009, 3.)

4.2 Liikennetapaturmat

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemän tutkimuksen mukaan liikennetapaturmat ovat Suomessa suurin lapsille tapaturmia aiheuttava riskitekijä. Kun lapsen elämä ja liikkuminen

laajentuu kodin ulkopuolelle, kasvaa liikennetapaturmien osuus kaikista tapaturmista. Liikenteen ympäristö on lapselle haasteellinen alue liikua, sillä he ovat pienikokoisia ja heidän havaintokykynsä sekä motoriset taidot eivät ole vielä kehittyneet tarpeeksi. Liikenteessä liikkumista vaarantaa myös se, että lasten huomio kiinnittyy pikemminkin epäolennaisiin asioihin, eivätkä he pysty näkemään selvästi vaaranpaikkoja. Lapsilla kevyenliikenteen tuottamat tapaturmat ovat yleisimpiä, kuten esimerkiksi pyöräilyn tuottamat tapaturmat alkavat yleistyä lapsen ollessa 3-5 - vuoden ikäinen. Tapaturmia saattaa myös syntyä lapsen ylittäessä tietä muualta kuin suojatien kohdalta. Juuri näissäkin tapauksissa tulee ottaa huomioon lapsen havaintokyvyn kehittyminen, mikä on erittäin tärkeää liikenteessä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2009a, 29 - 30.)

Liikenteeseen mentäessä on huolehdittava siitä, että lapsella on nykylainsäädännön suosittelemat turva-varusteet, kuten heijastin ja pyöräilykypärä. Autossa olevalla lapsella tulee olla turvaistuin, mutta kuitenkin lapsille sattuu suurin osa liikennetapaturmista, kun turvaistuin on asennettu ohjeiden vastaisesti tai turvaistuin otetaan liian aikaisin pois käytöstä. On selvitetty, että 0-4 - vuotiaiden henkilövahinkoriski on pienempi, kun turvaistuin on asetettu selkämenosuuntaan, mutta näin ei aina ole. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2009a, 31 - 32.) Lapsen leikkivät pihalla, joten piha-alue kannattaa aidata, jotta lapset eivät pääse juoksemaan tielle liikenteen sekaan tai muutenkaan aikuisen katseen ulottamattomiin. Aidattu piha-alue ennaltaehkäisee myös lapsien pääsyn mahdollisten vesialueiden äärelle. Se luo lisäksi turvallisuutta lapsille, koska tuolloin on jokin tietty alue, missä leikkiä. (Kodin ensiapukirja 2000, 272 - 274.) Lapselle on hyvä opettaa jonkinlaisia vaarasääntöjä, joita ovat esimerkiksi kieltä kadulla leikkimisestä ja juoksemisesta sekä ohjeistus suojatien ylityksestä. Kyseiset vaarasääntöt tulevat suojelemaan lasta tapaturmilta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2009a, 28.)

4.3 Putoamiset, kaatumiset ja vaaralliset esineet

Putoamiset ja kaatumiset aiheuttavat usein vammoja lapsille. Tapaturma voi sattua kun lapsi leikkii, pyöräilee tai liikkuu. Siksi kaatumiset ja putoamiset ovat yleisimpiä lasten tapaturmia Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan. Tämän kaltaisia tapaturmia ei voi juuri estää, sillä lasta ei voi rajoittaa liikkumaan ja leikkimään, jopa sosiaalisen ja fyysisen kehityksen kannalta. Kaatumisissa ja putoamisissa yleisimpiä vammoja ovat nyrjähdykset, venähdykset, murtumat ja aivotärähdykset. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2008.)

Pieni lapsi tutkii ja kokeilee ympäristöään ja saattaa olla vaarassa tahtomattaan tutussakin ympäristössä. Lapsi tarvitseekin turvallisen ympäristön aktiiviseen ja turvalliseen liikkumiseen sekä sen harjoittamiseen. Koti on suunniteltava lapselle turvalliseksi paikaksi, ja esimerkiksi kaikki vaaralliset ja vahingoittavat esineet pitäisi nostaa niin ylös, ettei lapsi pääse niihin käsiin. (Partanen 2006, 43 - 44.) Kaatumiset ja putoamiset yleistyvät varsinkin silloin, kun lapsi

alkaa harjoittaa liikkumistaan ja motorisia taitojaan, kuten ryömimistä, konttaamista ja kävelemistä. 1 - vuotiaalla liikkumistaidot alkavat jo kehittymään ja hänellä on paljon tutkittavaa, siksi on tärkeää, että ympäristö on turvallinen liikkumiseen. Lasta kiinnostaa hyvin usein pienet ja ahtaat paikat. (Kodin turvaopas 2008, 40 - 41.) Laatikoissa saattaa olla myös vaarallisia esineitä ja lapselle sopimattomia tavaroita. Jotta lapsi ei pääsisi käsiksi näihin vaarallisiin esineisiin, kannattaa oviin ja laatikoihin hankkia turvaväline, mikä estää niiden avautumisen. Kotona kannattaa tarkistaa kaikki ne paikat, mihin lapsi voisi satuttaa itsensä, esimerkiksi lyömällä pänsä, putoamalla, kaatumalla, työntämällä sormensa johonkin tai polttamalla itseään. (Partanen 2006, 43 - 44.) 2 - vuotias on jo liikkumistaidoiltaan kehittyneempi ja pyrkii kiipeilemään ja harjoittamaan uutta taitoaan, siksi onkin tärkeää pitää mielessä turvallisuusriskit, kuten korkeammalla olevien tavaroiden turvallisuus sekä ulkoleikkivälineiden esim. kiipeilytelineen turvallisuus. 2 - vuotias alkaa harjoitella saksilla leikkaamista ja siksi sakset tulee sijoittaa paikkaan, josta lapsi ei niitä yksin saa eikä harjoittele taitoaan yksin ilman aikuisen valvontaa. (Kotitapaturmien ehkäisykampanja 2008a.)

Rajojen asettaminen on tärkeää, vaikka lapsi ei niitä vielä muistaisi. Lapsi saattaa turhautua ja suuttua, jos turvallisuuden kannalta vanhempi joutuu kieltämään lasta tekemästä jotakin. 1 ½ - vuotias lapsi osaa noudattaa vain lyhyitä toimintaohjeita ja kehotuksia. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen & Ruoppila 2006, 45.) Lastenhoitotarvikkeita hankkiessa tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei lapsi pääse yksin sieltä liikkumaan tai putoamaan, kuten esimerkiksi hoitopöydältä ja syöttötuolilta. Lapsilla putoamiset ja kaatumiset voivat myös sattua leikkipuistoissa ja erilaisissa kiipeilytelineissä, jolloin tietoisuus niiden turvallisuudesta ja oikeanlaisesta käytöstä on hyväksi. On tärkeää arvioida lapsen motoriset ja fyysiset taidot. Lapsella tulee olla oikeus leikkiä ja liikkua siten, että välineet ovat turvallisia ja suositusten mukaisia. Välineitä hankkiessa kannattaa kiinnittää huomiota esimerkiksi irtoaviin osiin, mahdollisimman turvalliseen materiaaliin ja muihin ympärillä oleviin tiloihin. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2009a, 39 - 43.)

Lapsen oppiessa kävelemään tulee huomioida uudet turvallisuusriskit, kuten huonekalujen terävien kulmien suojaaminen, korkeammalla olevien vaarallisten esineiden ja kasvien siirtäminen pois lapsen ulottuvilta, liukuesteiden asettaminen mattojen alle, portit rappusissa ja turvalukot ovissa ja matalissa ikkunoissa. Koti kannattaa siis järjestellä siten, että lapsi voi tutustua ympäristöönsä mahdollisimman turvallisesti. (Kotitapaturmien ehkäisykampanja 2008b.) Aikuiselta vaaditaan sinnikkyyttä ja sietokykyä asettaa järkevät ja perustellut rajat, ja pitää niistä kiinni. Lapsi kysyy paljon esimerkiksi miksi ja mitä - kysymyksien avulla, kun aikuinen vastaa, antaa hän lapselle esimerkkiä siitä, miten tulee toimia, ja näin lapsi alkaa hahmottaa ympärillä olevaa ympäristöä, ajattelemaan ja jäsentämään maailmaa. Yleensä 3 - vuotias lapsi vastustelelee ja sillä tavoin testaa vanhempia, siitä mikä on oikein ja mikä väärin. Tärkeää onkin asettaa rajat, joita noudatetaan, eivätkä säännöt vaihdu jokaisella kerralla.

Aikuista tarvitaan lasten leikkien äärelle takaamaan leikkijöiden turvallisuus. (Kotitapaturmien ehkäisykampanja 2008b.) Lapsen turvallisesta leikkiympäristöstä piha-alueella tulee huolehtia. Varsinkin jyrkistä kallioista sekä syvistä ojista lasta tulee kehottaa pysymään pois. Kiipeiltäessä niin kiipeilytelineissä tai puissa on tärkeää tarkistaa, ettei lapsella ole vaatteissa nauhoja, kaulaliinaa tai avainnauhaa kaulassa, jotka saattaisivat takertua kiipeiltäessä ja aiheuttaa vaaratilanteita. Ympäristön turvallisuus on myös tärkeää, kun lapsen leikit siirtyvät pihalle. Pihaleikeissä fyysisen ympäristön ehdot on otettava huomioon, esimerkiksi kaupunkipihoilla parkkipaikoilla on liikennettä, jotka voivat aiheuttaa vaaratilanteita. Pihaleikkivälineiden tyypillisimpiä riskitekijöitä ovat niiden kovapintaisten alustat ja huoltotoimien laiminlyönti. Leikkivälineitä tulee huoltaa ja kunnostaa sekä kiipeilytelineiden ja keinujen alustaa pehmittää. Myös ulkoleikkivälineiden tulisi olla EN -turvanormien mukaisia. Turvallisten lastenhoitotarvikkeiden käyttö, valvonta ja putoamisen ehkäisy ovat erittäin tärkeitä pienten lasten kanssa toimiessa. (Hermanson 2008; Kotitapaturmien ehkäisykampanja 2008a; Kodin turvaopas 2008, 40 - 41.)

4.4 Myrkytykset ja vaaralliset esineet

Lapsen elinympäristössä on useita tavallisia aineita, jotka ovat lapselle vahingollisia, kuten alkoholi, lääkkeet, puhdistusaineet, torjunta-aineet, tupakka, jotkut kasvit ja sienet. Uteliaisuudesta lapsi saattaa niitä kosketella tai jopa maistaa. 1 - 3 - vuotiaat lapset ovat hyvin kiinnostuneita kaikesta uudesta ja ilmaisevat sen halulla maistaa kaikkea uutta. He eivät tuolloin vielä ymmärrä, mitä saa laittaa suuhun ja mitä ei. Vahingolliset aineet kulkeutuvat elimistöön eri reittejä kuten nielemällä, hengittämällä ja ihon läpi. Myrkytyksen vakavuuteen vaikuttaa elimistöön mennyt aine, sen määrä sekä se, mitä kautta aine on kulkeutunut elimistöön. Myrkytystapauksissa on huomioitava ensiavun nopeus ja oikea toiminta. Kuitenkin myrkytystilanteita voi ennaltaehkäistä, kuten sijoittamalla kotioloiissa lapsilta vaaralliset aineet sellaiseen paikkaan, etteivät lapset pääse niihin käsiksi, esimerkiksi lukolliseen kaappiin. Lasten ulottuvilta kannattaa ottaa myös terävät esineet kuten esimerkiksi sakset, veitset ja ompeletarvikkeet. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2009a, 43 - 44; Kodin turvaopas 2008, 40 - 41; Kotitapaturmien ehkäisykampanja 2008a.)

Yhteiskunta ja tuoteturvallisuus tukevat lasten tapaturmien ennaltaehkäisyä monin tavoin, esimerkiksi myrkylliset kodin kemikaalit ovat varustettava lapsille turvallisilla korkkeilla. (Parkkari & Kannus 2009.) Yleisimmät pikkulasten myrkytykset aiheutuvat tilastojen mukaan lääkkeistä. Pientä lasta tulee valvoa erityisen tarkkaan, kun kyläillään kodissa, jossa ei ole lapsia. (Kodin turvaopas 2008.)

4.5 Hukkuminen ja tukehtumisvaara

Ikäryhmistä suurimmassa hukkumisvaarassa ovat alle kouluikäiset lapset ja nuoret.

0 - 4 - vuotiailla pikkulapsilla hukkuminen tapahtuu tyypillisesti veteen pudotessa tai kylpemisen yhteydessä. Voidaan siis ajatella, että esimerkiksi lapselle hukkumisen uhka saattaa olla jopa joella siellä leikkiessään tai pienessä uima-altaassa pihalla. Kun lapset ovat veden lähettyvillä, heitä tulisi seurata erittäin tarkasti, jotta hukkumisen riskiä ei olisi lainkaan. Lapsia tulee pitää silmällä koko ajan, jos pihalla on vesistö, uima-allas, koristeallas, kalalammikko tai oja. Hukkumiset ovat lasten kuolemaan johtaneista tapaturmista yleisimpien liikennetapaturmien lisäksi. Hukkumisten ennaltaehkäisemiseksi altaan ympärille kannattaa hankkia lukolliset aidat, joita lapsi ei saisi auki. (Kodin ensiapukirja 2000, 272 - 274; Terveystieteiden tutkimuskeskus 2009a, 47 - 50.)

Lapsi voi tukehtua leluista irtoaviin pieniin osiin, siksi on tärkeää tarkistaa, millaisilla leluilla pienet lapset leikkivät (Kodin turvaopas 2008, 40 - 41.). Lelujen turvallisuudesta tulee myös huolehtia niin, etteivät esimerkiksi lelujen muovikääreet joudu lasten käsiin, ja alle kolmevuotiaiden lasten lelujen on oltava erityisen lujia, sillä niiden tulee kestää hajoamista heittämisestä ja hakkaamista. Erityistä huomiota tulee kiinnittää markkinoilta ja myyjäisistä ostettuihin leluihin. (Kotitapaturmien ehkäisykampanja 2008b.) Lasten leluissa ja niiden pakkauksissa on oltava pysyvästi kiinnitetty CE - merkintä. CE - merkintä on valmistajan vakuutus siitä, että lelu täyttää sitä koskevien Euroopan Unionissa voimassa olevien telusäännösten vaatimukset. Suomessa ainakin kuluttajaviranomaiset testaavat myynnissä olevia leluja ja poistavat markkinoilta terveydelle vaarallisia leluja. Suomessa lelujen turvallisuutta säätelevät useat säännökset, jotka liittyvät lelujen rakenteeseen, kemialliseen koostumukseen, syttyvyyteen, sähköominaisuuksiin ja merkintöihin. Erityistä huomiota on kiinnitetty alle kolmevuotiaiden lasten lelujen turvallisuuteen. (Parkkari & Kannus 2009.) Tukehtumisvaaran takia pienelle lapselle annetaan vain suuria leluja, jotta ne eivät mahdu nieluun. (Kodin turvaopas 2008.)

4.6 Palovammat, sähkötapaturmat ja tulipalo

Konttaava lapsi usein tutkii maailmaansa lattiatasossa, jolloin esimerkiksi sähköpistorasioihin kannattaa hankkia turvapistorasiat, ettei lapsi pääse työntämään sinne esineitä (Kodin turvaopas 2008, 40 - 41.). Lasta kiinnostaa varsinkin olohuoneessa olevat elektroniikkalaitteet ja kaikki erilaiset johdot. Siksi laitteista tulisi kytkeä virta pois, kun ne eivät ole käytössä. Elektroniikkalaitteisiin kannattaa hankkia turvavälineitä, jotka estävät sen, ettei lapsi pääse sinne työntämään sormiaan tai vaikkapa leluja. Kun lapsi opettelee nousemaan tai kävelemään, hän saattaa ottaa kiinni hellasta, siksi hellaan ja liesiin kannattaa hankkia suojat, jotka estävät niiden aukeamisen. (Partanen 2006, 43 - 44; Kodintapaturmien ehkäisykampanja

2008b.) Yhdessä voidaan myös tutustua vaarallisiin asioihin, esim. kokeilla kuumen kupin kylkeä ja todeta, miksi se on vaarallinen. Lapsi oppii kuitenkin parhaiten, kun aikuinen näyttää mallia. Lapsi voi saada palovamman myös kuumasta vedestä, siksi esimerkiksi peseytymistiloissa tulisi olla termostaattihanat. Keittiössä on hyvä käyttää myös esimerkiksi liesisuoja tai lieden kaatumisestettä. Roikkuvat pöytäliinat kannattaa poistaa, jos lapsi tarttuu siihen kiinni yrittäessään nousta ja pöydällä on esimerkiksi kynttilä tai jonkin muu esine. (Kodintapaturmien ehkäisykampanja 2008a.)

Tulipaloissa kuolee vuosittain noin sata suomalaista ja puolitoista tuhatta joutuu sairaalaan hoitoon vammojen takia. Lapsille on erittäin tärkeää opettaa ja ohjata, mitä tulee tehdä palon syttyessä. Lapsille tulee olla selvänä, mitä reittiä pitkin tulee poistua talosta välittömästi ja missä kokoontua talon ulkopuolella. Paloturvallisuuden vuoksi täytyy kodista löytyä palovarointin ja sammutuspeite. Lapset saattavat pelästyä outoa ilmiötä ja mennä sitä piiloon, siksi lapsille kannattaa vaikka leikin varjolla näyttää ja ohjata, mitä tulee tehdä. Lapsen tulee tietää, että tuli polttaa, mutta on sekä hyödyllinen että vaarallinen. Tulitikkuja ei tule antaa lasten leikkeihin. Hyvä on kuitenkin esimerkiksi harjoitella kynttilän sammuttamista yhdessä aikuisen kanssa. (Kodin turvaopas 2008, 52 - 57.)

Jokaisessa talossa niin omakoti-, rivi- kuin kerrostalosta on jokaisesta erilaiset tavat poistua tulipalon sattuessa, siksi jokaisen kannattaa selvittää, miten omasta kodista poistutaan niin pienillä riskeillä kun mahdollista. Kannattaa siis tehdä oma pelastautumissuunnitelma, jonka tarkastaa kerran vuodessa. Tulipalon sattuessa on paljon helpompi toimia, kun on ennalta suunniteltu, miten toimia tilanteessa. Tulipalon sattuessa on jokaiselle talossa olevalle siitä ilmoitettava. Varsinkin lapsille on selvitettävä, miten tulipalon syttyessä toimitaan. Hänelle on myös selvitettävä, että vanhemmalle tulee ilmoittaa, jos havaitsee tulen, vaikka se sytyisikin leikin johdosta. Lapselle tulee puhua rauhallisesti ja selkeästi, vaikka itse hätäntyisi. Tulipalon sattuessa kannattaa olla selvillä montakin kulkureittiä, jos normaalilla kulkureitillä palaa. Kun asunnosta on päästy ulos, kannattaa sopia jo ennalta, mihin kokoontua. (Paranen 2006, 17 - 18; Kotitapaturmien ehkäisykampanja 2008c, 31 -30.)

5 Kysely koulutusillasta

Hyvinkään koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisytyöryhmä tilasi koulutusillan perhepäivähoitajille lastentapaturmien ehkäisystä, jonka suunnittelua varten toteutettiin tarvekartoituskysely. Tulosten perusteella koulutusillan tarve kyseenalaistettiin. Koulutusillan tilalle päätettiin tuottaa kasvattajalle suunnattu materiaalipaketti turvallisuuskasvatuksen työvälineeksi erikoisesti tapaturmien ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Tässä luvussa jäsennellään ensiksi tarvekartoituskyselyn analysointi ja tulokset, jonka jälkeen käsitellään uuden kehittämistarpeen pohjalta syntynyttä materiaalipakettia.

5.1 Aineisto ja sen hankinta

Teimme laadullisen tutkimuksen tarvekartoituskyselyn muodossa, jonka tarkoituksena oli karvoittaa perhepäivähoitajien tietämystä lasten tapaturmien ennaltaehkäisystä koulutusiltaa varten. Valitsimme laadullisen tutkimusnäkökulman kyselyn lähtökohdaksi, jotta saisimme mahdollisimman todellisen kuvan perhepäivähoitajien tarpeesta koulutusillalle. Tarvekartoituskyselyn tarkoituksena oli saada kokonaisvaltainen kuva lasten tapaturmien ennaltaehkäisystä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 151-155.) Tarvekartoituskyselyn kohdehenkilöitä olivat kaikki Hyvinkään kaupungin perhepäivähoitajat. Keräsimme aineistoa avoimien teemoiteltujen kysymysten pohjalta, jotta Hyvinkään kaupungin perhepäivähoitajilla olisi mahdollisuus kertoa, mitä heillä on mielessään. Valintaamme avoimien kysymysten kohdalla vaikutti myös se, että avoimet kysymykset mahdollistavat vastaajia ilmaisemaan itseään omin sanoin. Avoimet kysymyksemme eivät ennalta ehdota vastauksia sekä avoimet kysymykset antavat mahdollisuuden tunnistaa motivaatioon liittyviä seikkoja. (Hirsjärvi ym. 2000, 180-188.)

Kysely toteutettiin lähettämällä tarvekartoituslomakkeet sähköisesti Hyvinkään perhepäivähoidon vastaavalle, joka toimitti kyselyt perhepäivähoitajille paperimuodossa. Kyselyyn vastaamiseen aikaa oli noin kaksi viikkoa. Perhepäivähoidon vastaavan kanssa sovimme niin, että jokainen perhepäivähoitaja toimittaa täytetyn tarvekartoituskyselyn perhepäivähoidon vastaavalle, joka edelleen lähetti ne meille analysointia varten. Kysely lähetettiin noin 30 perhepäivähoitajalle, mutta vastauksia tuli yhteensä 18 perhepäivähoitajalta. Kyselyssämme oli kolme eri teemaa: 1) ensiapu ja paloturvallisuus, 2) koti ja sen ympäristön turvallisuus sekä 3) turvallisuus kodin ulkopuolella. Kyselyn lopussa oli lisäksi kokoava kysymys siitä, (4) mitä koulutusillalta toivotaan. Ensiapu ja paloturvallisuus teeman alla olivat kolme tarkentavaa kysymystä, toisen teeman alla oli viisi tarkentavaa kysymystä ja kolmannen alla oli kaksi tarkentavaa kysymystä (kts liite 1). Kysymykset olivat avoimia, jotta perhepäivähoitajilla oli mahdollisuus selvittää tarkoin heille tarpeelliset asiat.

5.2 Aineiston analysointi

Aineiston analysoinnissa sovelsimme esittämäämme teoriaa, joka ohjasi analysointiprosessiamme siksi, että alun perin kyselymme muodostui sen pohjalta. Olemme siis analysoinnissamme tutkineet niitä asioita, joita teoreettisesti olemme jo aiemmissa luvuissa kertoneet lasten tapaturmien ennaltaehkäisyyn liittyen. (Estola 1999, 139-140.) Aineisto analysoitiin sisällönanalyysilla. Sisällön analyysilla tarkoitetaan menettelytapaa, jonka avulla voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Siinä kuvataan ilmiötä tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sisällön analyysissa on kaksi tapaa edetä, joko lähteä liikkeelle aineistosta (induktiivisesti) tai jostain aikaisemmasta käsitejärjestelmästä (deduktiivisesti). (Hirsjärvi ym. 2000, 246; Kyngäs & Vanhanen 1999, 3-11.) Sisällön analyysia varten vastauksia kertyi yhteensä 18 kyselylomaketta. Ne luettiin useaan kertaan, jonka jälkeen siitä poimittiin tutkimuskysymyksiä vastaavat lauseet ja ajatuskokonaisuudet, jotka kirjoitettiin pelkistetyiksi ilmauksiksi mahdollisimman alkuperäisessä muodossa. Sisällöllisesti samaa tarkoittavat pelkistetyt ilmaukset ryhmiteltiin teemoittain. Kokosimme teemoittain vastauksia yhteen ja teimme niistä päätelmiä, joita tulkitsemme seuraavassa luvussa. Varmistaaksemme tulkinnan oikeellisuuden palasimme useita kertoja analyysin aikana alkuperäisaineistoon. (Tuomi & Sarajärvi 2009.) Aineistoa analysoitaessa olemme ottaneet huomioon myös sen, kuinka vakavasti perhepäivähoitajat ovat suhtautuneet tutkimukseen sekä sen, kuinka kysymysten asettelu on onnistunut eli ovatko perhepäivähoitajat ymmärtäneet kysymyksemme oikein. (Hirsjärvi ym. 2000, 182.)

5.3 Tulokset

Analysoimme aineistosta ainoastaan koti- ja sen ympäristön turvallisuus -teeman sekä koulutustilaa koskevan kysymyksen, koska niiden pohjalta oli tarkoitus rakentaa perhepäivähoitajille koulutusilta.

Kodinturvallisuus

Kun kysyttiin, miten perhepäivähoitajat ottavat huomioon kodin turvallisuuden lapsen eri ikäkausina, vastauksissa tuotiin esille erilaiset tapaturmien ehkäisykeinot. Erikoisesti vastaajat korostivat terävien esineiden sekä pesuaineiden ja lääkkeiden sijoittamista turvallisiin paikkoihin niin, ettei lapsi pääse niihin käsiksi. Monessa vastauksessa mainittiin myös kulmasuojat, jotka estävät lasta satuttamasta itseään huonekalujen teräviin kulmiin. Osana kodin turvallisuutta on perhepäivähoitajien mielestä myös ehjät lelut, pienten esineiden poistaminen, turvaportit, lapsilukot, liukuestesukat, mattojen liukuesteet, huonekalujen sijoittelu, pienten lasten vahtiminen, hellan turvallisuus, vaarallisista asioista kertominen, putoamismahdollisuuden poistaminen, lasten saksien turvallisuus, suojatut pistorasiat sekä myrkkukasvien pois-

taminen. Perhepäivähoitajia pyydettiin arvioimaan lisäksi leikkivälineiden turvallisuutta, jossa vastaajat korostivat eri ikäkausille sopivia leluja sekä rikkiäisten lelujen korjaamista tai kokonaan poistamista. Eri ikäkausille sopivilla leluilla vastaajat tarkoittivat sellaisia leluja, joista ei irtoa pieniä osia tai vastaavasti, jos lelut on osoitettu isommille lapsille, niitä ei anneta pienten käyttöön. Lelujen turvallisuutta vastaajat kertoivat varmistavansa myös uusien lelujen tutkimisella sekä lelussa mahdollisesti olevan maalin myrkyllisyyden tarkistamisella.

Turvallisuus kodin ulkopuolella

Kun kysyttiin, miten perhepäivähoitajat ottavat huomioon piha-alueen turvallisuutta, kaikki vastaajat kertoivat painottavansa valvonnan merkitystä. Silmällä pitäminen ja läsnä oleminen korostuivat selvästi. Perhepäivähoitajat pitivät tärkeänä aidattua piha-aluetta sekä mahdollisten vesialueiden pois rajaamista. He korostivat myös portin tärkeyttä. Suojaisa, turvallinen sekä lapsiystävällinen piha mainittiin useissa perhepäivähoitajien vastauksissa. Leikkivälineiden tarkistaminen on osa piha-alueen turvallisuutta ja se näkyi myös vastauksissa. Leikkivälineiden tarkistaminen aika ajoin ja rikkiäisten lelujen roskeen heittäminen nousivat esille. Yksittäisessä vastauksessa korostettiin myös turvaverkoin varustettua trampoliinia sekä puiston vioista ilmoittamisesta puistojaokseen. Muutama kerrostalossa asuva perhepäivähoitaja toi esille rajojen asettamisen lapsille kerrostalon pihan mukaan, jonka tulkitsemme tarkoittavan erikoisesti autoliikenteen huomioimista. Kerrostalojen piha-alueella ei yleensä ole aidattua aluetta, jossa lapset voisivat turvallisesti leikkiä ja autojakin liikkuu enemmän verrattuna omakotitalon aidattuun piha-alueeseen.

Liikenneturvallisuutta tiedusteltiin erikseen omana kysymyksenä, mutta asiaan otettiin kantaa myös piha-alueen turvallisuuskysymyksessä ja siksi nämä on nyt yhdistetty. Vastauksissa korostettiin turvalliivien tärkeyttä liikenteessä kulkiessa. Turvalliivit ovat käytössä kaikilla vastanneilla perhepäivähoitajilla. Yhdessä vastauksessa jopa toivottiin lahjoituksena uusia turvalliiveja esimerkiksi vakuutusyhtiöltä. Perhepäivähoitajan liikkuesssa lasten kanssa jalankulkijana liikenteessä, vastaajat pitivät tärkeänä pienten lasten istumista rattaissa sekä isompien lasten kiinnipitämistä rattaista. Perhepäivähoitajien mukaan lasten pitää liikkua liikenteessä aina kävellen ja toisiaan käsistä kiinni pitäen sekä hoitajan lähellä kulkien. Reitit valitaan niin, että jalkakäytävä on käytössä ja vain suojatien kohdalta ylitetään tiet. Monessa vastauksessa mainittiin, että liikenteessä liikkuesssa on oltava lapsilla tiukat säännöt ja heitä opetetaan samalla, kuinka liikenteessä kuljetaan. Omilla autoilla eivät hoitajat saa lapsia kuljettamaan mihinkään, joten pidemmät matkat tehdään vastausten mukaan taksilla tai bussilla. Taksilla matkustaessa korostuivat turvaväiden tärkeys sekä pienten lasten omat istuimet. Jokaiseen matkaan tarvitaan vastausten perusteella erikseen lupa vanhemmilta.

Koulutustoiveet

Koko aineistosta tehtiin lopuksi yhteenveto, jossa tuodaan esille perhepäivähoitajien koulutustoiveita. Toiveet jakautuivat kolmeen ryhmään, jotka koskivat paloturvallisuutta, ensiapua sekä kodin turvallisuutta. Lisäksi tuli paljon vastauksia, joissa kodin turvallisuuteen liittyvää lisätietoa pidettiin tarpeettomana. Paloturvallisuuteen liittyen toivottiin uusinta tietoa paloturvallisuudesta, poistumisharjoitusten harjoittamista yhdessä lasten kanssa, sammutusharjoituksia ja tietoa sähkölaitteiden turvallisuudesta. Lisäksi toivottiin tietoa siitä, miten toimitaan, jos jotain sattuu, sekä yleistä kertausta paloturvallisuudesta. 11 perhepäivähoitajaa toivoi uusinta tietoa ensiavusta sekä perhepäivähoitajan lääkekaapin päivitystä. Kodin turvallisuuteen liittyen perhepäivähoitajat toivoivat vanhemmille menevää tietopakettia ja myrkyllisten kasvien luetteloa. Kaikista 18:ta vastanneesta perhepäivähoitajasta kolme toivoi uusinta tietoa kodinturvallisuuteen ja eri riskitekijöihin liittyen. Lisäksi kahdeksan perhepäivähoitajaa vastasi, että tietoa kodinturvallisuudesta on jo tarpeeksi, eikä halua lisätietoa. Toivottiin ennemmin asiantuntijaluentoja ensiavusta ja paloturvallisuudesta.

5.4 Johtopäätökset

Saamiemme vastausten perusteella voidaan sanoa, että perhepäivähoitajat ovat tarkoin suunnitelleet, miten koti tai sen ympäristö rakennetaan siten, että se on lapselle turvallinen paikka kasvaa ja kehittyä. Vastausten monipuolisuus saattaa johtua siitä, että kysymysten asettelumme on onnistunut hyvin, eivätkä kysymykset anna vastausta perhepäivähoitajille valmiiksi. Joidenkin vastausten perusteella jäimme pohtimaan, olivatko kysymyksemme tai koko kyselymme tarkoitus ymmärretty väärin. Tarvekartoituskyselyn pohjalta saimme konkreettista tietoa perhepäivähoitajilta heidän tarpeistaan ja toiveistaan koulutusillan suhteen.

Aineistoanalyysin perusteella koulutusillan tarpeellisuus lasten tapaturmien ehkäisystä kyseenalaistettiin. Perhepäivähoitajien tietämys aiheeseen liittyen oli vastausten perusteella hyvin kattavaa ja monipuolista. Lisäksi heidän omat toiveensa koulutusillan suhteen koskivat pääosin ensiapua ja paloturvallisuutta. Tarkoituksemme oli alun perin mennä pitämään koulutus lasten tapaturmien ennaltaehkäisystä perhepäivähoidossa. Tarvekartoituskyselyssä esille nousseet ensiapu ja paloturvallisuus eivät vastaa sitä, mitä alun perin oli suunniteltu. Tarkoituksemme oli herätellä koulutusillassa perhepäivähoidon vaaranpaikkoja kodinympäristön huomioon ottaen. Koulutusilta koettiin tarpeettomaksi vastausten perusteella, sillä he kokivat hallitsevansa lasten tapaturmien ennaltaehkäisyyn liittyvät asiat. Emme kokeneet olevamme oikeat henkilöt pitämään asiantuntijaluentoja ensiavusta ja paloturvallisuudesta. Koulutuksemme ja kokemuksemme eivät vielä mielestämme riitä opettamaan muita näissä asioissa. Tilanne arvioitiin yhdessä perhepäivähoidon ohjaajien kanssa uudelleen ja todettiin, että kyselyn perusteella tarvetta perhepäivähoitajille tarkoitettulle koulutusillalle alkuperäisen idean

näkökulmasta ei enää ollut. Tilalle haluttiin materiaalipaketti, joka suuntautuisi lapsille tarkoitettuun turvallisuuskasvatukseen. Materiaalipakettiin haluttiin aiheeseen liittyen toiminnallisia vinkkejä turvallisuuskasvatuksen tueksi, jota perhepäivähoitajat voisivat toteuttaa yhdessä lasten kanssa.

6 Uusi kehittämistarve

Seuraavaksi käsittelemme opinnäytetyömme tuotoksen kehittymistä lopulliseen muotoonsa. Käsittelemme muun muassa materiaalipaketin sisältöä, toteutusta ja arviointia. Opinnäytetyömme koostuu tutkimuksellisen alkukartoituksen lisäksi toiminnallisesta osuudesta. Se muodostuu materiaalipaketin koonnista perhepäivähoitajille sekä kasvattajille turvallisuuskasvatuksen tueksi. Materiaalipakettimme on suunniteltu yhteistyössä Hyvinkään perhepäivähoitajien aluevastaavien kanssa.

6.1 Tuotoksen kehittäminen

Opinnäytetyömme tuotoksen sisältö alkoi rakentua tilaajan näkökulmasta, mutta huomioon otettiin myös tekemämme tarvekartoituskyselyn tulokset sekä perhepäivähoitajien toiveet. Lisäksi tuotoksemme sisältöä rajasivat Hyvinkäällä päivähoitoon tuotettu turvallisuuskansio sekä ”Pienen maailmanvalloittajan vanhemmille 4-6-vuotiaiden tapaturmien ennaltaehkäisyminen.” - opaslehtinen (Dachauer 2011.), jonka tuottavat ja julkaisevat Hyvinkään kaupungin Koti- ja vapaa-ajan työryhmä yhdessä Hyvinkään kaupungin neuvolahenkilöstön kanssa. Päivähoidon turvallisuuskansio on tarkoitettu sekä päivähoitoon henkilökunnalle että perhepäivähoitajille ohjeistukseksi yleisissä turvallisuus-asioissa, jonka vuoksi opinnäytetyömme tuotokseen ei voinut tulla perhepäivähoitajille suunnattua ohjeistusta kodinturvallisuuteen liittyen. Hyvinkään kaupungin Koti- ja vapaa-ajan työryhmän ja Hyvinkään kaupungin neuvolahenkilöstön suunnittelema opaslehtinen oli puolestaan suunnattu lasten vanhemmille, joka rajasi tuotoksesta pois vanhemmille suunnatun ohjeistuksen kodinturvallisuuteen liittyen.

Päätimme yhteistyössä perhepäivähoidon aluevastaavien kanssa tehdä materiaalipaketin, joka on suunniteltu lapsen näkökulmasta tapaturmien ennaltaehkäisyyn. Perhepäivähoidon edustajat antoivat meille hyvin vapaat kädet materiaalin suhteen, mutta mainitsivat liikenneturvallisuuden, josta olisi hyvä saada lisää lasten kanssa toteutettavaa materiaalia. Opaslehtinen muuttui materiaalipaketiksi, jonka nimeksi muotoutui ”Toiminnallisia vinkkejä lasten turvallisuuskasvatuksen tueksi”.

Toiminnallisissa vinkeissämme lasten turvallisuuskasvatuksen tueksi nousee kolme pääteemaa, jotka ovat liikenneturvallisuus, paloturvallisuus sekä tapaturmat ja niiden ensiapu. Jokaisen teeman alla on tehtäviä, joita voi tehdä yhdessä lapsen kanssa. Tehtävien alussa on ohjeistus, miten toimintaa voisi toteuttaa. Olemme valinneet tehtävät siten, että ne sopivat kaiken ikäisille lapsille ja halutessaan niitä voi muokata lapsen valmiuksien ja kehitystason mukaisesti. Materiaalipaketin tarkoituksena on saada lapsi ja kasvattaja yhdessä tutustumaan turvallisuusasioihin sadun, kädentaitojen, havainnollistamisen, toiminnan, kuvakorttien sekä pelien avulla. Materiaalipaketti on tarkoitettu kasvattajalle työvälineeksi turvallisuuskasvatuksessa,

jonka avulla voidaan käsitellä lapsen turvallisuuteen liittyviä asioita yhdessä lapsen kanssa. Lapsen kanssa on hyvä keskustella yhdessä asioista, jonka vuoksi materiaaalipaketin tehtävät sisältävät runsaasti keskustelua. Materiaaalipaketti tuotetaan A4-muotoon, jotta se olisi helpposti tulostettavissa.

6.2 Toiminnallisten vinkkien teoreettinen pohja

Turvallisuuskasvatuksella tarkoitetaan niitä kasvatuksellisia toimia, joilla lisätään tietoa turvallisuuteen liittyvistä asioista, annetaan valmiuksia selviytyä yllättävistä tilanteista sekä ohjataan toimimaan siten, ettei vaaranna omaa tai toisten turvallisuutta (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2007 - 2009.). Turvallisuuskasvatuksesta kerroimme enemmän luvussa 1. Materiaalipaketin tuottamiseen vaikuttaneita keskeisiä näkökulmia ovat lapselle ominaiset tavat toimia, kontekstuaalinen kasvun malli, lapsilähtöisyys, konstruktivistinen oppimiskäsitys sekä oppiminen yleensä. Materiaalipaketti on koottu lapsennäkökulma huomioon ottaen. Lapselle ominaisia tapoja toimia ovat leikkiminen, liikkuminen, taiteellinen kokeminen ja ilmaisu sekä tutkiminen. Nämä toimintatavat ovat lapselle luontevia tapoja toimia ja ajatella. Ne vahvistavat lapsen hyvinvointia ja käsitystä itsestään sekä lisäävät lapsen osallisuutta ja toimintamahdollisuuksia. (Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet 2005, 20-25.) Materiaalipaketissa lapselle ominaisettavat toimia tulevat esille tehtävissä ja toiminnoissa, joita olemme valinneet.

Kontekstuaalinen kasvun malli tarkastelee kasvatusta lapsen näkökulmasta. Lapsi ja hänen kasvuympäristönsä nähdään siinä erottamattomiksi, jolloin kasvu on lapsen ja aikuisen keskinäistä yhteistoiminnan tulosta. Kontekstuaalisessa kasvun teoriassa lapsi on aktiivinen ja toimiva subjekti. Kontekstuaalinen kasvunmalli rakentuu ekologisen teorian pohjalle, joka tarkastelee lasta toimijana kasvukontekstissaan. Ekologisen teorian pohjalta yksilöä voidaan ymmärtää vain osana hänen kasvuympäristöään, näin ollen lapsen kasvu ja kasvuympäristö nähdään toisistaan erottamattomina. Ekologinen teoria huomioi kehittyvän lapsen vuorovaikutuksen erilaisten kasvuympäristöjen kautta. Lähtökohtana on, että kehitys tapahtuu yksilön ja ympäristön välisenä vuorovaikutuksena. Kontekstuaalisen kasvun teorian mukaan lapsen kasvua tapahtuu niissä tilanteissa, joissa lapset toimivat. Kontekstuaalisuus korostaa kokonaisvaltaista kasvatusta ja oppimista, joiden näkökulmat nousevat lapsen arjesta. Lapsen toimintaa voidaan ymmärtää osana koko ympäristön toimintaa. Oppiminen, kasvu ja kehitys tapahtuvat tämän näkökulman mukaan lasten ja aikuisten sekä lasten keskinäisen yhteistoiminnan tuloksena. Se toteutuu varsinkin materiaaalipakettimme turvallisuuskävelyosuudessa, jossa on huomioitu lapset, kasvattajat sekä vanhemmat. Lapsi itse on osa toimintaa ja aktiivinen vuorovaikutuksellinen osapuoli. Lapsi vaikuttaa toimintaan ympäristössään ja toiminnassa tapahtuvien muutosten myötä saa vaikutteita omaan käyttäytymiseensä ja kasvuunsa. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 16-30.)

Kontekstuaalisen kasvun mallissa kasvun ja kasvatuksen perusideana on vuorovaikutus, joka muodostuu yksilön käyttäytymisen ja sosiaalisen ympäristön yhteenkuuluvuudesta ja näiden jakamattomuudesta. Mallin avulla ajatellaan, että lapsi muokkaa ja rakentaa lähiympäristönsä toimintaa omilla ajatuksillaan, toiminnoillaan ja valinnoillaan. Perusajatus on siis, että oppiminen ja kasvatusta lähtevät liikkeelle lapsen maailmasta vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa. Kontekstuaalisen kasvatustavan mukaan kasvatusta nähdään lapsen kasvuympäristöissä toimivien aikuisten yhteistyöprosessina joiden tarkoituksena on huomioida lapsen todellinen kokemusmaailma. Kontekstuaalisen kasvun näkökulmaa tulee tarkastella lapsen kasvun näkökulmasta huomioiden kasvattajan, lapsen ja systeemien yhteisenä toimintana. (Laine, Ruishalme, Salervo, Sivén & Välimäki 2005, 274; Puroila & Karila 2001, 204-226.)

Materiaalipaketissamme korostamme lapsen näkökulmaa, jolla tarkoitamme lapsilähtöisyyttä. Lapsi nähdään aktiivisena, tuottavana, kommunikoivana, ympäristöä ja kulttuuria tutkivina yksilöinä, joka toimii osallistuvana yksilönä ympäristön tarjoamiin virikkeisiin. Lasten osallistuminen tulee esille aloitteellisuudesta, toimintaan sitoutuneisuudesta ja toimintatavoista. Materiaalipaketimme tukee lapsen osallisuutta. Osallisuus tarjoaa hänelle mahdollisuuden vaikuttaa, jolloin hänen mielipiteensä ja näkemyksensä voivat saada aikaan konkreettisia muutoksia toiminnassa. (Lehtinen, A-R 2009, 90-104.)

Lapsen on hyvä olla tietoinen turvallisuuteen liittyvistä asioista jo pienestä alkaen, sillä syyseuraussuhteet kehittyvät lapsen kasvaessa ja oppiessa. Piaget`n mukaan esioperationaalisesa vaiheessa noin neljän-seitsemän vuoden iässä lapsi alkaa ymmärtää loogisia syyseuraussuhteita. Esimerkiksi turvallisuuskasvatuksessa lapsi alkaa ymmärtää, mitä voi sattua, jos ei käytä pyöräillessään kypärää. Oppiminen ei rajoitu vain tiettyihin kehitysvaiheisiin, vaan se jatkuu lapsen koko elämän ajan. Lapsen uuden oppimiseen vaikuttavat muun muassa suotuisa ja virikkeellinen ympäristö. Oppiminen on kokemuksen aiheuttamaa pysyvää käyttäytymisen muuttumista. (Laine ym. 2005, 61-62, 106; Numminen 2005, 165.)

Konstruktivistinen oppimiskäsitys korostaa tiedon hankintaa aistihavaintojen avulla, joiden pohjalta lapsi aktiivisesti työstää itselleen uusia tietorakenteita. Konstruktivismiin pohjautuvan lapsilähtöisyyden perusajatuksena on pyrkiä rakentamaan kasvatuskäytännöt ja toiminnot siten, että ne vastaisivat jokaisen lapsen yksilöllisiä tarpeita. Tähän oppimiskäsitykseen kuuluvat kognitiivisten toimintojen havaitsemisen, ajattelun, kielen ja muistin kehittyminen. Kyseiset tehtävät olemme valinneet siksi, että lapsi kehittyy oppiessaan uusia asioita. Konstruktivistinen oppimiskäsitys pitää oppijaa itsenäisenä ja aktiivisena kokemuksellisenä oppijana. Oppimiskäsityksen mukaan lapsen oma-aloitteinen havainnointi ja toiminnan reflektointi lisäävät lapsen tietoisuutta omasta oppimisprosessistaan. Oppimista voidaan siis pitää kokemuseräisenä uusien tietojen ja taitojen kehittymisenä havainnoinnin avulla. Tärkeää on, et-

tä kasvattaja on mukana aktiivisesti tukemassa lapsen havainnoinnin kautta muodostuvaa kehitystä ja kasvua. Yhteistyössä tehtyä havainnointia, kokemusten jakamista ja molempien puoleista kuuntelemista voidaan kutsua myös vastavuoroiseksi ja dialogiseksi toiminnaksi. Kehittämämme toiminta nojaa konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. (Hujala ym. 2007, 50-56; Numminen 2005, 49-52.) Tämä oppimiskäsitys esiintyy jokaisen teeman alla olevissa tehtävissä, esimerkiksi kuvakortteissa, heijastimen toimivuuden havainnoinnissa ja turvallisuuskävelyssä. Muun muassa turvallisuuskävelyssä lapsi pääsee toimimaan yhdessä kasvattajan kanssa tarkasteltaessa kodin turvallisuutta. Oletamme, että lapsi havainnoi samalla ja tiedostaa, miten tulee toimia.

Uusilla asioilla tässä asia yhteydessä tarkoitamme tietoja, taitoja, asenteita ja arvoja. Esimerkiksi liikenneturvallisuuteen liittyy vahvasti tiedot ja taidot liikenteessä toimimisesta sekä asenteet liikenteessä toimimisessa. Lapsen kognitiivisten taitojen kehittymiseen kuuluvat havaitseminen, ajattelu, kieli sekä muisti. Lapsen omat kokemukset ja toiminta tukevat syyseuraus - suhteen kehittymistä. Tällä tavoin tuetaan sitä, että hän pystyy omien kokemusten kautta ymmärtämään tiedon merkitystä oman toimintansa onnistumiselle. (Brotherus, Helimäki & Hytönen 1994, 41; Numminen 2005, 156-158; Liikenneturva 2008.) Materiaalipaketimme tukee lapsen kognitiivisten taitojen kehittymistä jokaisessa teemassa. Materiaalipaketissämme olevat kuvakortit tukevat lapsen oman toiminnan merkitystä oikeaoppiselle käyttäytymiselle. Lapsi saa kuvakorteista kasvattajan kautta uutta tietoa, joista keskustellaan, minä kautta hän alkaa oppia miten saa tai ei saa toimia.

6.3 Materiaalipaketin sisältö

Liikenneturvallisuus

Liikenneturvallisuuteen olemme valinneet sadun, jonka myötä lapsi pystyy hahmottamaan sadussa tapahtuvat asiat ja oppimaan tämän kautta. Satujen maailma on lapsen omaa maailmaa. Näiden avulla kehitetään lapsen positiivista minäkuva. Alle kouluikäiset lapset oppivat parhaiten konkreettisten ja kokonaisvaltaisten, kaikkia aisteja, tunteita ja ajattelua aktivoivien toimintojen kautta, varsinkin sellaisten, jotka ovat leikinomaisia ja lähtöisin heidän omasta maailmasta. Sadun jälkeen voidaan keskustella yhdessä esimerkiksi siitä, mitä sadussa tapahtui ja miksi on tärkeää ylittää tie vain suojatien kohdalta. Luetun sadun kuunteleminen on tärkeää siksi, että lapset voivat itse kuvitella, miltä sadun henkilöt ja tapahtumapaikat näyttävät. Sadut rikastuttavat lapsen omien mielikuvien syntymistä ja kehittävät uteliaisuutta. Lapsen kuunnella saduja hänelle kehittyy myös taito kuunnella ja eläytyä. (Laine ym. 2005. 305, 310; Jarasto & Sinervo 1997, 211; Numminen 2005, 39.) Nykypäivän yhteiskunnassa lapsen maailmassa on paljon turvattomuutta ja pelkoa, siksi sadun yhteys lapsen kehitykselle on tärkeää. Nykypäivänä lapset katsovat paljon televisiota, mikä stressaa lapsen mieltä ja

hermoja. Siksi sadun tärkeys lapsuuden toiminnoissa on tärkeää. Trygg-Kaipiaisen kirjoittama satu Karhunpoika syyskävelyllä on hankittu Liikenneturvan internet-sivustolta (Liikenneturva 2008; Trygg-Kaipiainen 2008.)

Liikenneturvallisuudessa yhtenä tehtävänä on askarrella heijastin, jonka ohje löytyi Taikalehden sivustolta. (Taikalehti 2010). Ennen heijastimen askartelua lapsen kanssa on hyvä herätellä tietoa aiheesta kysymällä lapselta muutamia kysymyksiä. Olemme antaneet myös vinkin, jonka avulla kasvattaja halutessaan voisi havainnollistaa lapselle, miksi heijastimen käyttö on tärkeää. Havainnollistamisen kautta tuetaan lapsen aistien aktiivista toimintaa havainnoinnin avulla. Nummisen (2005, 159) mukaan havaitseminen onnistuu parhaiten silloin, kun ympäristö on rauhallinen ja lapsen mielenkiinto aiheeseen on herännyt. Mielenkiinnon herääminen aiheeseen johtuu usein siitä, että ympäristö pystyy tarjoamaan erilaisia mahdollisuuksia. Voidaan siis päätellä Nummisen (2005) kirjoittaman teorian pohjalta, että lapsi oppii, kun näkee ja kokee omin silmin. Tällöin uuden opittavan asian ymmärtäminen on helpompaa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) kerrotaan, että lapselle ominaisia tapoja toimia ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja taiteellinen ilmaisu, jotka korostuvat liikenneturvallisuuden teemassa. Taiteellinen ilmaisu ja tutkiminen yhdistyvät heijastimen askartelussa ja heijastimen käytön havainnollistamisessa. Lapset kokevat muun muassa taiteellista ilmaisua kädentaitojen sekä lasten kirjallisuuden kautta. Taiteen avulla lapsella on mahdollisuus kokea mielikuvitusmaailmaa, jossa kaikki on mahdollista ja leikisti tulee totta. (Laine ym. 305, 310.)

Lapselle tutkimuksellisuus on tapa ihmetellä ja tehdä havaintoja. Yhdessä kasvattajan ja muiden lasten kanssa lapsi voi tutkia esimerkiksi ympäröivää maailmaa. Tutkimuksellinen tapatoimia lapselle toteutuu kasvattajan ja lapsen yhdessä havainnoidessa heijastimen toimivuutta pimeässä huoneessa taskulampun avulla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20-25.) 0-4 -vuotiaat eivät vielä kykene liikkumaan yksin liikenteessä, vaan tarvitsevat siihen ohjausta ja opastusta. 0-4 -vuotiaalle kannattaa opettaa arkisia asioita, kuten esimerkiksi, mikä on jalkakäytävä ja mikä ajorata sekä mikä on heijastin. Tuolloin lapsi oppii mallista ja pystyy ymmärtämään, mikä on leikkipaikan ja liikenteen ero. 4-5 -vuotiaat pystyvät jo soveltamaan aikuisen opettamaa tietoa käytäntöön. Opetustilanteissa on tärkeää selvittää lapselle, miksi asia tehdään näin. Opetuksen selkeyttämiseksi kannattaa kertoa yksi asia kerrallaan. Harjoitusta kannattaa siirtää oikeaan liikenteeseen. 5-6 -vuotiaat ovat jo valmiimpia liikenneopetukseen. Parhaiten se onnistuu oikeissa liikennetilanteissa. (Liikenneturva 2008.)

Turvallisuuskävely

Turvallisuuskävely koostuu paloturvallisuudesta, myrkyllisten aineista ja liikenneturvallisuu-
desta. Turvallisuuskävelyn on Hyvinkään Laurean ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kehit-
tänyt työ Lapsen ja nuoren hyvä arki-hankkeen alla (Koskela, Mutanen, Poutala & Ranttilä
2010.). Olemme muokanneet turvallisuuskävely-tehtävän sopivammaksi pienemmille lapsille.
Tämä tehtävä on pääasiassa tarkoitettu lapsen ja hänen vanhempansa kotitehtäväksi, mutta
tehtävää voi myös hyvin soveltaa perhepäivähoidossa. Turvallisuuskävelyn tavoitteena on luo-
da silmäys kodin turvallisuuteen ja edistää lapsen sekä huoltajan ymmärrystä turvallisuusasi-
oihin.

Turvallisuuskävelyssä lapsella ja huoltajalla on yhteinen tehtävälomake, jonka ohjeiden mu-
kaan tehtävä etenee. Turvallisuuskävelyn tehtävälomakkeen lisäksi vanhemmalle olisi hyvä
antaa turvallisuuskävelyn-ohjeet tehtävän tueksi. Turvallisuuskävelyn tarkoitus on, että koto-
na käytäisiin keskustelua lapsen ja huoltajan välillä tehtävissä esiintyvien asioiden äärellä
sekä sovittaisiin, miten eri tilanteissa lapsen olisi hyvä toimia. (Koskela, Mutanen, Poutala &
Ranttilä 2010.) Tehtävää voi muokata lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Tärkeää on kui-
tenkin, että lapsi alkaisi mahdollisimman varhain ymmärtämään turvallisuuteen liittyviä asioi-
ta. Turvallisuuskävelyn voi tehdä myös perhepäivähoidossa, jolloin hoitajan ja lapsen välille
syntyvät säännöt, joita noudatetaan.

Turvallisuuskävely voidaan luokitella toiminnalliseksi sekä tutkivaksi tavaksi oppia. Lapsi on
utelias ja haluaa oppia uutta, vuorovaikutuksessa ympäristön ja muiden ihmisten kanssa lapsi
liittää asioita ja tilanteita omiin kokemuksiin, tuntemuksiin ja käsiterakenteisiin. Yhdessä te-
keminen on lapsen kanssa tärkeää, sillä kasvattaja antaa lapselle mallia, josta lapsi oppii. On
huomioitava se, että pienempikin lapsi alkaa oppia mallista. Lapsi ottaa mallia päivähoitossa
kasvattajilta ja muilta lapsilta. Mallioppimisen vaikutus lapseen saattaa olla positiivinen tai
negatiivinen. Tutkivan oppimisen tavoitteena on synnyttää uutta tietoa ja ymmärrystä sekä
oppia ratkaisemaan ongelmia. Turvallisuuskävely tukee myös lapsen kokemuksellista oppimis-
ta. Lapsi ihmettelee, kyselee, pohtii, havainnoi, vertailee ja ratkaisee uusia tilanteita ympä-
ristössä, jota kasvattajan tulee ylläpitää. Kasvattajan tulee tukea lapsen uteliaisuutta ja in-
nostusta. (Koivunen 2009, 42; Laine ym. 2005, 112-117; Numminen 2005, 40, 234; Varhaiskas-
vatussuunnitelman perusteet 2005, 19.)

Tapaturmat ja ensiapu

Tapaturmat ja ensiapu-teeman alapuolelle olemme keränneet värityskuvia, kuvakortteja ja
muistipelin. Värityskuvat koostuvat aiheista paloturvallisuus, kodinturvallisuus sekä ensiapu.
Värityskuvat on valittu siten, että lapsen on ne helppo ymmärtää. Värityskuvat ovat tuotta-

neet Hyvinkään Laurean ammattikorkeakoulun opiskelijat Lapsen ja nuoren hyvässä arki-hankkeessa (kts liite 2). Kuvakorteissa esiintyy puolestaan pikku Nalle, joka on vaarallisissa tilanteissa kodin ympäristössä tai sen ulkopuolella. Kuvakortteja on yhteensä kymmenen kappaletta. Osa kuvista on sellaisia, joissa ei ole vaarallista tilannetta, mutta kuvaan on liitetty jo ratkaisu tapaturman ennaltaehkäisemiseksi. Kuvakorttien teemoihin kuuluvat myös liikenneturvallisuus, paloturvallisuus sekä tapaturmat ja ensiapu. Kuvakorttien aiheet ja kuvissa olevat tapahtumat suunnittelimme itse. Kuvakorttien aiheiden valinnassa otimme huomioon teoreettisen viitekehyksemme sekä tarvekartoituskyselyssä ilmenneitä asioita. Kuvakortit ovat värillisiä, jotta ne olisivat mielekkäämpiä. Kuvakorttien tavoitteena on keskustella yhdessä lapsen kanssa kuvassa tapahtuvasta tilanteesta. Kuvakortit on tehty siten, että lapsen on ne helppo ymmärtää. Korteista on muodostettu myös muistipeli, jota voi yhdessä pelata aikuisen kanssa tai lapset keskenään. Muistipelissä on yhteensä kymmenen paria. Kuvakorttimme kuvittajana on toiminut ystävämme Miia Lepola, joka toimii lähihoitajana päiväkodissa.

Kuvakorttien tarkoitus on tukea lasten visuaalista oppimista. Kuvakorttien avulla lapset pystyvät palauttamaan yksityiskohtia mieleensä ja siten oppia uusia asioita turvallisuuteen liittyen. Lapsen on helppo samaistua hahmoihin, kuten esimerkiksi eläinhahmoihin. Hahmojen avulla voidaan lapselle opettaa, esimerkiksi oikean ja väärän merkitystä. Tämä toteutuu kuvakorttien yhteydessä, jossa lapset voivat samaistua pikku Nallen hahmoon. Koska lapsen on helppo samaistua hahmoon, on hänen siten helpompi oppia ilmaisemaan tunteitaan, ajatuksiaan, pelkojaan, iloa ja surua, mikä on kuvakorteista syntyvän keskustelun tarkoitus. (Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos 2004; Laine ym. 2005. 306.) Materiaalipakettimme on työmme lopussa liitteenä 2.

6.4 Palautteen keruu ja toimintamateriaalin kehittäminen

Esittelimme materiaalipakettimme maaliskuun alussa 2011 perhepäivähoitajien työillassa, johon perhepäivähoidon aluevastaavat pyysivät meidät. Tilaisuudessa esittelimme materiaalipaketin sisällön ja ohjeistimme noin 40 perhepäivähoitajaa käyttämään sitä. Esittelyn jälkeen pyysimme perhepäivähoitajilta vapaamuotoisia ehdotuksia materiaalipaketin suhteen ja he saivat avoimesti kertoa mielipiteitään. Heillä ei kuitenkaan ollut mitään lisättävää ja he vaikuttivat innostuneelta työstämästämme, koska lapsille ei juuri löydy mitään konkreettista turvallisuuteen liittyen. Perhepäivähoitajat olivat tyytyväisiä, että saavat materiaalia turvallisuuskasvatuksen tueksi, josta on myös hyötyä muille lapsen kasvattajille. He olivat tyytyväisiä myös siihen, että turvallisuuskasvatuksen työväline on tehty perhepäivähoidon ympäristö huomioiden.

Lähetimme materiaalipaketin kaikille kolmelle Hyvinkään kaupungin perhepäivähoidon aluevastaavalle, joiden antaman palautteen perusteella muokkasimme vielä toiminnallisia vinkke-

jä. Aluevastaavat toivoivat, että kuvakorttien yhteyteen kirjoitetaan erikseen selitykset, mitä kuvissa tapahtuu. Kuvakorteissa olevat tekstit helpottaisivat kasvattajaa ymmärtämään kuvissa olevat aiheet ja näin he pystyisivät suunnittelemaan, mitä lasten kanssa keskustelisivat aiheesta. Turvallisuuskävely-tehtävässä oli aluevastaavien mielestä vielä liian haastavia ja monimutkaisia tehtäviä, joita toivottiin muokattavan. Siitä toivottiin poistettavan kokonaan poistumisharjoitus- sekä märät vaatteet -osuus. Poistumisharjoitus nähtiin liian vaikeaksi ja haastavaksi, vaikka poistumisharjoituksen tarkoituksena oli luoda yhteisiä sääntöjä lapsen ja vanhemman välille tulipalon varalta. Poistumisharjoitusta olisi voinut myös käyttää samaan tarkoitukseen perhepäivähoidon ympäristössä. Märät vaatteet - osuudessa aluevastaavilla heräsi mietteitä sen suhteen, miten lapset pelästyisivät sitä, kuinka toimia vaatteiden syttyessä palamaan. Tilanne saattaisi olla liian pelottava lapsille ja päädyimme poistamaan sen kokonaan. Muokkausta toivottiin myös hätäpuhelinharjoitukseen sekä myrkyllisiin aineisiin. Hätäpuhelinharjoituksesta haluttiin itse harjoitukset pois, sillä ne olivat vielä liian haastavia lapsille. Hätäpuheluosuudesta aluevastaavat halusivat kuitenkin säästää osuuden, jossa lapselle kerrotaan muun muassa hätänumero ja se, mitä sinne soittaessa kerrotaan. Hätänumeron tietäminen nähdään tärkeänä. Myrkyllisten aineiden kuvat koettiin liian haastaviksi alle kouluikäisille lapsille. Toivomuksia tuli myös asetuksien ja muotojen suhteen, jotka toteutimme heidän toivomuksiensa mukaisesti.

Muokattuamme materiaalipaketin perhepäivähoidon aluevastaavien toivomuksien mukaisesti, pyysimme perhepäivähoitajilta vielä arviointia lopullisesta versiosta. Kysyimme heiltä muun muassa siitä, miten materiaalipaketti heidän mielestään palvelee lasten turvallisuuskasvatusta. Heidän mielestään materiaalipaketti on perhepäivähoidon esimiehen pedagogisen ohjauksen työväline, jonka avulla turvallisuutta voitaisiin käsitellä uuden toimikauden alkaessa pitämällä erityisiä turvallisuusteemaviikkoja. Perhepäivähoidon aluevastaavien mukaan materiaalipaketti tekee turvallisuuskasvatuksen näkyväksi vanhemmille. Perhepäivähoidon aluevastaavat korostivat materiaalipaketin kuvien tärkeyttä, jotka havainnollistavat asiaa lapsille. Toiminnalliset tehtävät innostavat heidän mukaansa lasta osallistumaan turvallisuusasioiden pohtimiseen sekä kotona että perhepäivähoitokodissa kasvatuskumppanuuden hengessä. Lisäksi he pitivät myös hyvänä sitä, että materiaalipakettia voi käyttää myös päiväkodeissa. Kysyimme lopuksi perhepäivähoidon aluevastaavilta, mitä hyvää tai kehitettävää materiaalipaketissa on. Materiaalipaketti on heidän mielestään monipuolinen ja lapsilähtöinen. Erikoisesti he korostivat materiaalipaketissa olevia satuja, pelejä sekä askartelu-ehdotuksia. Heidän mielestään olemme ottaneet varhaiskasvatusta toiveet hyvin huomioon materiaalipaketin rakentamisessa. Kehittämisideoista he vastasivat, että niitä tulee perhepäivähoitajilta ehkä sitten, kun aineistoa ensin päästään käyttämään lasten kanssa.

Muokattu materiaalipaketti annettiin lisäksi käyttöön kunnalliseen päiväkotiryhmään, jossa oli 1-3-vuotiaita lapsia. Erityistä kiinnostusta materiaalipaketissa olivat herättäneet kuvakortit ja

muistipeli, joista oli noussut paljon kysymyksiä ja keskustelua. Lapsille oli herännyt kysymyksiä kuvien päähenkilöstä pikku Nallesta. Päiväkodin kasvattajat pitivät kuvien väritystä mielekkäinä. Samoihin aiheisiin liittyvät värituskuvat olivat hoitajien mielestä sopineet hyvin tehtäviksi kuvakorttien jälkeen, koska lapset olivat hyvin löytäneet niistä samoja asioita kuin kuvakorteista. Värituskuvat olivat tavallaan koonneet lasten ajatuksia tapaturmista. Heijastimen askartelu koettiin hyväksi toiminnaksi osaksi turvallisuuskasvatusta. Lapset olivat olleet innoissaan kasvattajien havainnollistaessa heijastimen näkyvyyttä. He olivat työstäneet pimeän huoneen, johon olivat laittaneet heijastimia roikkumaan ja menneet yhdessä lasten kanssa tutkimaan heijastimen toimintaa, kun taskulampun valo osuu heijastimeen. Materiaalipaketissa oleva turvallisuuskävely koettiin puolestaan liian haastavaksi tämän ikäisille lapsille. Liian monimutkaiset tehtävänannot ja toteutus olivat vielä liian vaikeita.

Materiaalipaketti on perhepäivähoidon aluevastaavien mielestä monipuolinen ja lapsilähtöinen kokonaisuus, joka toimii perhepäivähoidon esimiehen mukaan pedagogisen ohjauksen työvälineenä. Turvallisuuskasvatuksen tueksi tehty työväline auttaa kasvattajia, niin päivähoidon henkilökuntaa, perhepäivähoitajia kuin vanhempiakin, tarjoamaan lapselle monipuolisen ja virikkeellisen ohjauksen turvallisuuteen liittyvissä asioissa. Vaikka opinnäytetyömme tarve muuttuikin opinnäytetyöprosessin aikana, pystyimme silti vastaamaan tilaajan toiveisiin, josta saimme positiivista palautetta. Tällä hetkellä monelta eri taholta tuotetaan materiaalia lasten tapaturmien ennaltaehkäisyyn liittyen, mikä toi työhömmme oman haasteensa. Onnistuimme kuitenkin tuottamaan materiaalipaketin, jonka kohderyhmän huomioiminen oli jäänyt vähäisemmäksi Hyvinkään kaupungin taholta. Onnistuimme tuomaan materiaalipakettiin myös itse tuottamaamme materiaalia, joka palvelee perhepäivähoidon aluevastaavien mielestä tarkoitustaan. Erikoisesti he mainitsivat arvioinnissaan tuottamiemme kuvien tärkeyttä havainnollistamaan asioita.

Materiaalipaketin kokoamista vaikeutti perhepäivähoidossa olevien lapsien ikäjakama. Haastavaa oli saada materiaalipakettiin sellaisia tehtäviä, joita voi muokata lapsen ikä- ja kehitystason mukaisesti. Tärkeää on huomioida, että perhepäivähoidossa on 1-5 -vuoden ikäisiä lapsia, joiden kehitystaso saattaa olla eritasoilla. Siksi mahdollisuus yksilölliseen muokkaamiseen täytyi huomioida. Sekä perhepäivähoidon aluevastaavien että päiväkodin antamassa arvoinnissa näkyy joidenkin tehtävien haasteellisuus. Vaikka pyrimme siihen, että tehtävät ovat muokattavissa lapsen iän ja kehitystason mukaan, silti erikoisesti turvallisuuskävelyssä löytyi arviointien pohjalta liian haasteellisia tehtäviä perhepäivähoidon ja päiväkodin pienimmille lapsille. Ikätason huomioiminen haasteellisuus turvallisuuskävely-tehtävässä näkyy vielä muokkauksenkin jälkeen. Perhepäivähoitajien aluevastaavien sekä kunnallisesta päivähoidosta saamiemme palautteiden perusteella työstämämme materiaalipaketti on hyvä toiminnallinen paketti, jota voidaan käyttää varhaiskasvatuksessa turvallisuuskasvatuksen tueksi.

7 Johtopäätökset ja arviointi

Opinnäytetyöprosessimme alkoi vuonna 2010 keväällä, jolloin aloimme tutkia ja keräämään tietoa aiheesta. Alkututkimuksien pohjalta rakensimme aiheanalyysin. Sen pohjalta työstimme työmme toimitasuunnitelmaa ja teoreettista viitekehystä alkuperäisen suunnitelman mukaisesti ja pohdimme mitä tehdään, miten tehdään ja miksi tehdään. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 26–28.) Alkuperäisestä suunnitelmasta on kuitenkin poikettu paljon opinnäytetyön prosessin aikana. Teimme tarvekartoituskyselyn laadullisen tutkimuksen pohjalta, sillä tarkoituksemme oli saada mahdollisimman tarkka kuvaus siitä, mistä asioista Hyvinkään perhepäivähoidot tarvitsevat lisää tietoa liittyen lastentapaturmien ennaltaehkäisyyn. Tarvekartoituskyselyn arvioimme aineistonanalyysiä käyttäen, jotta saimme mahdollisimman tarkan ja objektiivisen kuvan perhepäivähoitajien vastauksista. (Hirsjärvi ym. 2000, 246.) Vastausten perusteella koulutusillan tarve kyseenalaistettiin ja tilalle suunniteltiin materiaalipaketti. Vuoden 2011 alussa aloimme suunnitella materiaalipakettia, jonka muodostumiseksi pidimme monta palaveria yhdessä perhepäivähoitajien aluevastaavien kanssa. Uudeksi huomioitavaksi ja rajattavaksi ilmiöksi nousi kohderyhmä. Kohderyhmäksi muotoutuivat kasvattajien lisäksi lapset, joten lisäsimme teoreettiseen tarkasteluun lapsen näkökulman sekä lapsilähtöisyyden. Kohderyhmän uudelleen rajaaminen oli tärkeää, sillä toiminnallinen tuotoksemme tulee sekä kasvattajien että lasten käyttöön. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 38–40.) Mielestämme onnistuimme muutoksista huolimatta muuttamaan prosessin aikana omaa tuotostamme ja rakentamaan siitä tarkoituksenmukaisen.

Opinnäytetyöprosessi on ollut haastava ja suuri työ, mutta oppimisprosessina ja itsensä kehittämisenä hyvin antoisa. Olemme oppineet paljon prosessinomaisesta kirjoittamisesta sekä tiedon käsittelystä ja jäsentelystä. Opimme myös sen, että työ on pitkäkestoinen prosessi ja saattaa muuttua suuntaan kuin toiseenkin. Opinnäytetyömme koostuu sekä tutkimuksellisesta että toiminnallisesta osuudesta. Mielestämme opinnäytetyömme tutkimuksellinen osuus toteutui hyvin ja saimme objektiivista aineistoa. Opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus opetti meille paljon laadullisesta tutkimuksesta ja sen toteuttamisesta. Toiminnallinen osuutemme muodostuu toiminnallisista vinkeistä lasten turvallisuuskasvatuksen tueksi, jotka perhepäivähoidon aluevastaavien mielestä palvelee hyvin tarkoitustaan. (kts Vilkkä & Airaksinen). Työmme tavoitteina oli tarkastella lasten tapaturmia perhepäivähoidolle ominaisessa ympäristössä tarvekartoituskyselyn avulla ja tuottaa vastausten perusteella perhepäivähoitajille ja kasvattajille materiaalipaketti lasten turvallisuuskasvatuksen tueksi. Tavoitteissamme onnistuimme hyvin muodostamaan lapsilähtöisen ja toimivan materiaalipaketin. Yhteistyö perhepäivähoidon aluevastaavien kanssa on luonnistunut hyvin koko prosessin ajan. Yhteiset palaverit sekä aktiivinen yhteydenotto molemmiin puolin ovat tukeneet hyvin opinnäytetyöprosessia. Koemme, että opinnäytetyömme toteutus on hyvin työelämälähtöinen. Yhteisen opinnäytetyön te-

keminen kahden eri ammattiryhmän näkökulmasta on myös antanut meille molemmille paljon tulevaisuutta ajatellen. Koemme yhteistyömme toimineen hyvin koko prosessin ajan.

Lähteet

- Brotherus, A., Helimäki, E. & Hytönen, J. 1994. Opetus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOY.
- Dachauer, K. 2011. Pienen maailmanvalloittajan vanhemmille - 4-6-vuotiaiden tapaturmien ennaltaehkäiseminen. Hyvinkää: Laurean ammattikorkeakoulu.
- Estola, E. 1999. Varhaiskasvatus lastentarhanopettajan silmin - Narratiiviselämäkerrallinen tutkimus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P. & Ojala, M. (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Gummerus, 131-148
- Hermanson, E. 2008. Tapaturmien ehkäiseminen. Terveyskirjasto. Duodecim kustannus oy. Viitattu 3.1.2011. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=lok00053
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. 6., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Vantaa: Edufin.
- Jarasto, P. & Sinervo, N. 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma: Elämää varten. Helsinki: Gummerus.
- Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos. 2004. Kommunikointi. Peda.net-kouluverkko. Viitattu 19.3.2011. <http://www.peda.net/veraja/vep/tietoveraja/opetus/metelmia/strukturoituopetus/kommunikointi>
- Karling, M., Ojanen, T., Siven, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 2008. Lapsen aika. Helsinki: WSOY.
- Kivioja, U., Koskenrouta, P. & Valpola, M. 1991. Perhepäivähoidon perusteet ja käytäntö. Jyväskylä: Gummerus.
- Kodin ensiapukirja. 2000. Helsinki: Valitut Palat.
- Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Koskela, M., Mutanen, J., Poutala, M. & Ranttilä, M. 2010. Turvallisuuskävely. Lapsen ja nuoren hyväarki - hanke. Hyvinkää: Laurean ammattikorkeakoulu.
- Kotitapaturmien ehkäisykampanja. 2008a. Lasten tapaturmat. Viitattu 3.1.2011. http://www.kotitapaturma.fi/sivu.php?artikkeli_id=151
- Kotitapaturmien ehkäisykampanja. 2008b. Turvallisuutta lapsellesi 1-3-vuotiaat. Viitattu 17.11.2010. http://www.kotitapaturma.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=335
- Kotitapaturmien ehkäisykampanja. 2008c. Turvallisesti kotona. Ohjeita ja ideoita kotitapaturmien ehkäisyyn ja ensiapuun.
- Kuisma, M., Holmström, P. & Porthan, K. 2009. Ensihoito. Helsinki: Tammi.
- Kyngäs, H. & Vanhanen, L. 1999. Sisällön analyysi. Hoitotiede 1/1999, 3-12.
- Laki lasten päivähoidosta 1973/36.
- Laine, A., Ruishalme, O., Salervo, P., Siven, T. & Välimäki, P. 2005. Opi ja ohjaa sosiaali- ja terveysalalla. 4. - 5. painos. Helsinki: WSOY.

Lehtinen, A-R. 2009. Lasten toiminta, toimintaresurssit ja toimijuus päiväkotiympäristössä. Teoksessa Alanen, A. & Karila, K. (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 90-104.

Liikenneturva. 2008. Päivähoidon liikenneturvallisuusteemat. Viitattu 1.3.2010
http://www.liikenneturva.fi/multimagazine/web/paivahoidon_liikenneturvallisuusteemat/liikenneopetus_lapsille.php

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2007 - 2009. Lapsen turvaksi - hanke. Selvitys lasten tapaturmien ehkäisystä. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2010. Arki on lapselle arvokasta. Helsinki: Miktor.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2009. Kuuden Koon Malli. Helsinki: Miktor.

Nivalainen, K. 2007. Kehittyvä perhepäivähoito. Ideoita toiminnan suunnitteluun perhepäivähoitossa. Vantaa: Edufin.

Numminen, P. 1999. Kuperkeikka varhaiskasvatuksen liikunnan didaktiikkaan. Helsinki: Lasten Keskus.

Numminen, P. 2005. Avaa ovi lapsen maailmaan. Tampere: Pilot-kustannus Oy.

Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.

Parkkari, J. & Kannus, P. 2009. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmat. Terveyskirjasto. Viitattu 3.1.2011. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=seh00136

Partanen, M. 2006. Kodin turvaopas. Latvia: Helmi Kustannus.

Parila, S. 2002. Perhepäivähoito osana suomalaista päivähoitojärjestelmää. Teoksessa Alho-Kivi & Keskinen (toim.) Kodissa vaan ei kotona. Perhepäivähoito varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä. Helsinki: Tammi, 26-32.

Punainen risti. 2010. Ensiapu. Ensiapuohjeet. Viitattu 23.1.2011.
http://www.redcross.fi/ensiapu/ensiapuohjeet/fi_FI/index

Puroila, A-M. & Karila, K. 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa Karila, Kinos & Virtanen (toim.) Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-kustannus, 204-224.

Sisäasiainministeriön pelastusosasto & Suomen Pelastusalan keskusjärjestö. 2008. Kodin turvaopas. Tapaturmien ehkäisy. Viitattu 3.1.2011.
<http://turvaopas.pelastustoimi.fi/tapaturmien-ehkaisy.html>

Suomen Pelastusalan keskusjärjestö. 2008. Kodin turvaopas: Suojele itseäsi ja muita. Helsinki: Suomenpelastusalan keskusjärjestö: Sisäasiainministeriö

Suomen punainen risti. 1994. Ensiapu. Jyväskylä: Gummerus.

Taikalehti. 2010. Heijastimien taikaa. Viitattu 20.3.2011.
<http://www.taikalehti.fi/uutiset.php?id=15>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2009a. Turvallinen elämä lapsille ja nuorille. Kansallinen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelma. Markkula J. & Öörni E. (toim.). THL Raportti 27/2009. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2009b. Lastenpäivähoito. Viitattu 16.1.2011.
<http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastenpaivahoito.htm>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2010. Lapsen ja nuoren turvaksi. Viitattu 21.1.2011
http://www.ktl.fi/portal/suomi/yhteistyoprojektit/tapaturmat/tapaturmien_ehkaisy/lapsen_ja_nuoren_turvaksi/pienten_lasten_tapaturmat/vinkkejä_lasten_tapaturmien_ehkaisyyn/putoamiset

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 5. painos. Helsinki: Tammi.

Trygg-Kaiapiainen. 2008. Liikenneturva.
http://www.liikenneturva.fi/multimagazine/web/paivahoidon_liikenneturvallisuusteemat/sadut/Karhunpoika_syyskavelylla.pdf

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus 1129/91.

Liite 1

Hei perhepäivähoitajat!

Olemme kaksi kolmannen vuoden opiskelijaa Hyvinkään Laurean Ammattikorkeakoulusta, Jenni Ravalt ja Laura Moilanen. Teemme opinnäytetyötä lastentapaturmien ehkäisystä perhepäivähoidossa. Opinnäytetyömme on Hyvinkään kaupungin koti- ja vapaa-aika työryhmän tiilaama. Opinnäytetyömme yhtenä tehtävänä on suunnitella, toteuttaa ja arvioida perhepäivähoitajille lasten tapaturmien ehkäisyyn liittyvä koulutusilta. Jotta koulutusilta olisi teille mielekästä ja antoisaa, teemme tarvekartoitus kyselyn liittyen lastentapaturmien ehkäisyyn perhepäivähoidossa. Tarvekartoitus kyselyn tarkoituksena on antaa meille suuntaa sille, miten koulutusillan rakennamme. Olisi tärkeää, että saisimme vastauksia mahdollisimman paljon.

Kyselyyn vastataan nimettömästi, joten kenenkään tietoja ei tule esille. Kun olemme analysoineet ja kartoittaneet vastaukset, lomakkeet vastauksineen hävitetään. Tarvittaessa lisätietoja saa jenni.raval@laura.fi tai laura.e.moi@laura.fi. Toivomme siis, että mahdollisimman moni vastaisi kyselyyn, jotta juuri teidän tarpeenne tulisivat esille. Pyydämme teitä palauttamaan vastauksenne viimeistään 13.12.2010 mennessä Anne Lehtimäelle, joka palauttaa vastaukset takaisin meille.

1. Ensiapu ja paloturvallisuus

Minkälaista koulututusta tai tietoa olet saanut ensiavusta ja paloturvallisuudesta?

Kuinka hyvin aiheita on käsitelty juuri sinun kotisi mukaisesti, ottaen huomioon perhepäivähoidon lapset?

Haluaisitko saada ensiavusta ja paloturvallisuudesta lisää tietoa? Jos haluat, niin minkälaista?

2. Koti ja sen ympäristön turvallisuus

Millaista tietoa olet saanut kodin turvallisuudesta ja sen riskitekijöistä? Kaipaako lisää tietoa aiheesta? Minkälaista?

Miten otat huomioon kodin turvallisuuden lapsen eri ikäkausina?

Miten arvioit leikkivälineiden turvallisuutta ja niiden soveltuvuutta lapsille?

Miten olet ottanut huomioon kodin vaaranpaikat? (esimerkiksi korkeat paikat, tippumisvaarat, rappuset, terävät esineet, sähkölaitteet ja pistorasiat, myrkylliset aineet ja viherkasvit ym.)

Miten olet ottanut huomioon piha-alueen turvallisuuden? (esimerkiksi aidattu piha, ulkoleikkivälineiden turvallisuus, vesialueet ja lasten havainnoiminen pihalla.)

3. Kodin ulkopuolella

Kun lähdet lasten kanssa liikkumaan piha-alueen ulkopuolelle, millä tavoin olet ajatellut liikenneturvallisuuden? (esimerkiksi autolla ja kävellen)

Onko käytössänne esimerkiksi turvaliivejä?

4. Mitä toivoisit koulutusillasta? Mitä haluaisit että siellä käsiteltäisiin?

Kiitos vastauksestanne!

TOIMINNALLISIA VINKKEJÄ LASTEN TURVALLI-
SUUSKASVATUKSEN TUEKSI

Sisällys

Hyvät kasvattajat!

1	Liikenneturvallisuus.....	3
1.1	Satu: Karhunpoika syyskävelyllä.....	4
1.2	Heijastimen käyttö.....	6
1.3	Kartonkiheijastin	7
2	Turvallisuuskävely.....	8
2.1	Turvallisuuskävelyn tehtävälomake.....	13
3	Tapaturmat ja ensiapu.....	22
3.1	Värityskuvia	22
3.2	Kuvakortit	27
3.3	Muistipeli	38
4	Vinkkejä turvallisuusmateriaalin löytämiseksi	42
	Lähteet	43

Hyvät kasvattajat!

Materiaalipaketti on osa opinnäytetyötämme, joka on Hyvinkään kaupungin koti- ja vapaa-ajan työryhmän tilaama. Materiaalipakettia olemme työstäneet yhdessä Hyvinkään perhepäivähoitajien aluevastaavien kanssa. Materiaalipaketin tarkoituksena on saada kasvattajat ja lapset toimimaan yhdessä sekä ennaltaehkäisemään lasten tapaturmia niin päivähoidossa kuin kotonakin. Lapsen on hyvä olla tietoinen turvallisuus asioista jo pienestä. Materiaalipaketissämme on tehtävät ja ohjeet niiden toteuttamiseen sekä tehtäviin liittyvät materiaalit. Tehtävät on valittu kaiken ikäisille lapsille, joita voi muokata haluamallaan tavalla lapsen ikänsä ja kehityksen mukaan.

Materiaalipaketti lasten tapaturmien ennaltaehkäisyyn on tarkoitettu teille kasvattajille välineeksi, jolla voitte käsitellä lapsen turvallisuuteen liittyviä asioita yhdessä lapsen kanssa. Lapsi oppii parhaiten mallista ja nauttii siitä, kun saa aikuisen kanssa tehdä yhdessä. Materiaalipaketti sisältää tehtäviä ja pelejä liittyen liikenneturvallisuuteen ja paloturvallisuuteen sekä tapaturmiin ja ensiapuun. Lapsen kanssa on hyvä keskustella yhdessä asioista, jonka vuoksi kokoamamme materiaalipaketti sisältää keskustelua herättäviä tehtäviä.

1 Liikenneturvallisuus

Mitä opetat eri-ikäisille?

- 0 - 4 -vuotiaat eivät kykene liikkumaan yksin liikenteessä. Tämän ikäiset ottavat mallia aikuisista. Opeta jokapäiväiset asiat: mikä on jalkakäytävä, ajorata, piha, heijastin. Tässä iässä on tärkeintä opettaa leikkipaikan ja liikenteen ero.
- 4 - 5 -vuotiaat haluavat toimia aikuisten ehdoilla ja osaavat jo soveltaa oppimaansa käytäntöön. Opetustilanteessa on tärkeää kertoa, miksi näin tehdään. Opeta lapselle yksi asia kerrallaan. Aikuisen kanssa harjoitellaan oikeaa toimintaa liikenteessä.
- 5 - 6 -vuotiaat ovat jo valmiita liikenneopetukseen. Parasta opetusta on harjoittelu todellisessa liikennetilanteessa. Lasten turvallisuudesta on aina huolehdittava.
- 6-7 -vuotiaat osaavat jo erottaa ympäristön vaaralliset paikat. Myös yksinkertaisia liikennesääntöjä voidaan jo oppia. Tärkeintä on käytännön harjoittelu ja opitun kertaaminen aina uudelleen ja uudelleen.

(Liikenneturva 2008.)

1.1 Satu: Karhunpoika syyskävelyllä

Lapset kuuntelevat satua ja pystyvät niiden kautta mielellään oppimaan ja samaistumaan rooliin. Sadun jälkeen voidaan keskustella asioista esimerkiksi miksi on tärkeää ylittää tie vain suojatien kohdalta ja siitä, mitä tarinassa ylipäättänsä tapahtui.

Karhunpoika syyskävelyllä

- Jane Trygg-Kaipiainen -

Karhusen perhe asui aika suuressa Elolan kaupungissa. Siellä asui myös monia muita eläinperheitä, ja kaupungissa oli kaikki niin hyvin kuin suinkin vain voi olla.

Karhusen isä ajoi autolla töihinsä. Hän ajoi joka päivä pitkiä matkoja ja oli poissa aikaisesta aamusta myöhäiseen iltaan. Karhusen äiti oli kotona lasten kanssa: perheeseen kuuluivat vilkas nallepoika Risto ja pieni Milla-vauva.

Eräänä hieman sateisena syyspäivänä Ristolla oli tylsää. Hän halusi kovasti käydä tervehtimässä isoäitiään, joka asui aika lähellä. Mutta äidin mielestä ajatus ei ollut hyvä.

- Risto-kulta, äiti sanoi, - Et voi mennä sinne tänään. En voi jättää Millaa ja tulla sinun kanssasi. Milla on juuri nyt päiväunillaan. Risto ei helpolla luovuttanut. Hän halusi tehdä pienen kävelylenkin. Hän sanoi:

- Mutta äiti! Isoäiti asuu ihan lähellä. Äiti kiltti, miksen saa mennä?

Juuri sillä hetkellä Milla heräsi. Hän alkoi olla nälkäinen. Äiti meni Millan luokse, otti vauvan syliinsä ja sanoi Ristolle:

- No, mene sitten. Isoäiti asuu kadun toisella puolella. Sinun täytyy olla varovainen. Ja käytä suojatietä, kun menet kadun yli. Muista, että tie on vaarallinen. Missä sinun heijastimesi onkaan?

Risto vastasi:

- Äiti! Lupaani olla varovainen. Käytän suojatietä. Ja sinähän olet ommellut heijastimen takkiin kiinni.

Äiti muistutti Ristoa vielä kertaalleen, miten vaarallista kadunylitys on. Ikävä kyllä, kaikki autoilijat eivät pysähdy suojatien eteen, vaikka pitäisi. Ja vielä ennen kuin Risto lähti kotoa, äiti huusi hänelle:

- Risto! Valitse turvallinen paikka tien ylittämiseen. Pysähdy. Katso ja kuuntele. Odota ja katso vielä kerran. Vasta kun tie on vapaa, kävele reippaasti tien yli!

- Turvallinen paikka. Pysähdyn. Katson ja kuuntelen. Odotan ja katson vielä kerran. Vasta kun tie on vapaa, kävelen reippaasti tien yli! Heippa, sanoi Risto äidille.

Juuri samaan aikaan, kun Risto sulki oven, ajoi Hirvelän setä kaupunkiin päin. Hänellä oli kaupungissa tärkeä kokous, ja hän pohti

sitä kuumeisesti. Hän katsoi kelloaan ja huomasi olevansa vähän myöhässä. Hän puhui itsekseen:

- Hyi, millainen sää! Auton ikkunat ovat ihan haurassa. Hirvelän setä alkoi pyyhkiä ikkunoita ja painoi vahingossa vielä vähän kaasua.

Risto lähestyi suojatietä. Hän muisti, mitä äiti oli sanonut: - Olen varovainen. Tässä on turvallinen paikka. Pysähdyn. Katson ja kuuntelen. Odotan ja katson vielä kerran. Vasta kun tie on vapaa, kävelen reippaasti tien yli! Ristolla oli nyt niin hyvä mieli, että hän alkoi ihan laulella itsekseen.

Auto hurisi myös lähemmäs suojatietä. Hirvelän setä pyyhki yhä ikkunoita eikä ollenkaan nähnyt Ristoa, joka seisoi lauleskelemassa suojatien luona.

Risto oli astumassa askeleen laulellen itsekseen, mutta kuuli takaansa tutun äänen:

- Risto! Pysähdy! Varo autoa!

Risto säikähti, mutta pysähtyi ja kääntyi taakseen. Hän näki isoäitinsä kantamassa kahta kassia. Isoäiti oli ollut kaupassa ruokaostoksilla. Samassa Hirvelän setä ajoi heidän ohitseensa ja ajatteli itsekseen:

- Hupsista! Olipa onni, että ketään ei ollut suojatiellä. Nyt ikkunat ovat kuivat, ja voin nähdä tien taas kunnolla. Ja hän kaasutti iloisesti tiehensä.

Vielä täpärästi pelastumisestaan pelästyneenä Risto tarttui isoäidin kassiin ja sanoi:

- Halusin tulla sinua tervehtimään. Olipa hyvä, että näit minut. Olisi voinut käydä huonosti.

Ja isoäiti sanoi:

- Niin, oli hyvä, että näin sinut. Aina en kuitenkaan ole paikalla. Muista itse katsoa ja myös kuunnella, onko autoja tulossa. Vasta sitten saa mennä reippaasti tien yli, jos ei näy eikä kuulu mitään.

- Kyllä minä katsoin, sanoi Risto, mutta olin niin iloinen, että minua laulatti. Unohdin kuunnella, ja sitten se auto olikin jo suojatien kohdalla.

- No, kuuntele myös tarkasti ensi kerralla! Katsos, kohta jo ollaankin minun luonani. Kiitos sinulle, Risto, kun kannat kassia. Minäpä tarjoan sinulle kotona mehua ja jäätelöä! sanoi isoäiti.

(Trygg-Kaipiainen. Liikenneturva. 2008.)

1.2 Heijastimen käyttö

Käydään lasten kanssa läpi, miksi heijastin on tärkeä.

Suomessa laki velvoittaa jalankulkijaa käyttämään heijastinta.

Olisi myös hyvä esitellä erilaisia heijastimia; vaatteissa jo valmiina olevia tai itse kiinnitettäviä heijastimia, heijastinliivit...

Alkuun on hyvä herätellä tietoa aiheesta kysymällä lapsilta esimerkiksi seuraavanlaisia kysymyksiä:

Minkälaisia heijastimia on olemassa?

Miksi heijastin on tärkeä?

Mitä voi sattua, jos ei ole heijastinta?

Onko sinulla heijastin?

Montako heijastinta sinulla on?

Onko muilla perheesi jäsenillä heijastimia?

Onko kavereillasi heijastimia?

Hyvä linkki, jonka lasten kanssa voi käydä läpi, on Liikenneturvan sivuilta löytyvä animaatio heijastimen näkyvyydestä. Kun alla olevan linkin kopio internetin selaimen osoitekenttään sellaisenaan, pääsee suoraan animaatioon.

(Liikenneturva 2008.)

Kasvattaja halutessaan voisi tehdä pimeään huoneen keskustelun jälkeen havainnollistaakseen miksi heijastimen käyttö on tärkeää. Ripusta huoneeseen heijastimia. Anna lapselle taskulamppu ja lähtekää yhdessä retkelle, tarkistamaan monta heijastinta löytyy pimeästä huoneesta. Näin lapsi huomaa, kuinka heijastimeen osuva valo saa sen säihkymään ja näkymään. Kun keskustelu ja havainnollistaminen on tehty, voidaan lapsen kanssa yhdessä askarrella heijastin.

1.3 Kartonkiheijastin

Tarvikkeet: Erivärisiä kartonkeja, erivärisiä sormivärejä, itseliimautuvaa heijastinkangasta, tukevaa kontaktimuovia, nahanrei'ittäjä, vahanauhaa, hakaneuloja ja sakset

1. Leikkaa kartongista haluamasi mallinen pohja heijastimelle.
2. Koristele kartonkinen heijastinpohja Colon & Co - sormiväreillä ja anna sormivärien kuivua. Sormivärien sijaan heijastimen voi koristella myös tarroilla.
3. Leikkaa itseliimautuvasta heijastinkankaasta kartonkipohjaa hieman pienempi kuvio ja kiinnitä se kartonkipohjaan huolellisesti.
4. Leikkaa kontaktimuovista kaksi heijastinta reilusti suurempaa kappaletta. Poista toisesta kontaktimuovista suojapaperi ja paina heijastin kontaktimuoviin. Varmista, että kontaktimuovi tarttuu kaikkialta kunnolla heijastimen pintaan.
5. Poista toisesta kontaktimuovista suojapaperi ja paina se heijastimen toiselle puolelle. Varmista, että kontaktimuovi on kunnolla heijastimessa kiinni ja painele kontaktimuovin reunoja kunnolla. Leikkaa ylimääräinen kontaktimuovi pois niin, että kartongin ympärille jää noin 5 mm:n kontaktimuovireunukset.
6. Tee nahanrei'ittäjällä reikä heijastimeen ja pujota reiästä vahanauha. Mitä pidempi vahanauha on, sitä paremmin heijastin heiluu ja näkyy liikenteessä.
7. Pujota vahanauhaan hakaneula ja solmi vahanauha kiinni.

(Taikalehti 2010.)

2 Turvallisuuskävely

Tehtävässä lapsen on suoritettava kotona huoltajan kanssa turvallisuuskävely. Tehtävän tavoitteina on luoda silmäys kodin turvallisuuteen ja edistää lapsen, sekä huoltajan ymmärrystä turvallisuusasioissa. Lapsella ja huoltajalla on yhteinen tehtävälomake, jonka ohjeiden mukaan kävely etenee. Ohessa on myös materiaalia pelkästään huoltajalle, jossa on tehtävien ulkopuolelta koottua yleistä tietoa kodin turvallisuudesta.

Joka kodissa on omat sovitut säännöt, joihin tehtävällä ei ole tarkoitus puuttua. Tarkoituksena on, että kotona käytäisiin keskustelua lapsen ja huoltajan välillä tehtävissä esiintyvien asioiden äärellä ja sovittaisiin, miten eri tilanteissa olisi lapsen hyvä toimia.

Turvallisuuskävelyn voi tehtävän suorittamisen jälkeen tehdä uudelleen tulevaisuudessa. Sillä on hyvä virkistää lapsen muistia ja se toimii määräaikaistarkastuksena kodin turvallisuustasosta. Turvallisuus kävely ohjeet ja tehtävälomakkeen on kehittänyt Hyvinkään Laurean ammattikorkeakoulun opiskelijat Lapsen ja nuoren hyväarki -hankkeen alla.

Turvallisuuskävely-ohjeet kasvattajalle

Tehtävä 1. Palovaroin

- Etsi lapsen kanssa palovaroittimet
- Testatkaa toimivatko ne
- Jos talossa on takka tai muu tulisija, onko siellä häkävaroitinta?
- ✓ Palovaroin toimii paristolla, joka pitää normaalisti vaihtaa vuoden välein. Varmuuden vuoksi kannattaa ottaa tavaksi vaihtaa paristo kerran vuodessa, mieluiten samana päivänä (esimerkiksi hätänumeropäivänä 11.2., helppo muistaa)
- ✓ Palovaroin hälyttää myös itse silloin, kun paristo on lopussa. Tällöin paristo täytyy viimeistään vaihtaa. Palovaroittimen toimintakunto tulee varmistaa säännöllisellä testauksella
- ✓ Kaikissa asunnoissa on oltava vähintään yksi palovaroin. Käytännössä tämä kuitenkin tarkoittaa sitä, että jokaista alkavaa 60 neliometriä kohden täytyy olla yksi palovaroin. Myös jokaisessa talon kerroksessa on oltava vähintään yksi palovaroin. Näin on määritelty laissa.
- ✓ Häkävaroin eli hiilimonoksidivaroin tulee sijoittaa jokaiseen huoneeseen, jossa on takka, kaasuhella tai muu tulisija. Häkää syntyy niukkahappisissa oloissa epätäydellisen palamisen tuloksena, kun poltetaan esim. bensiiniä, öljyä, puuta tai nestekaasua. Mahdollisia lähteitä ovat tulipesät, kaasukäyttöiset laitteet, auton pakokaasut, takat jne.

Tehtävä 2. Poistuminen

- Mitä tehdään, kun palohälytin hälyttää? Etsikää lapsen kanssa mahdolliset poistumistiet. Miettikää siis useampia vaihtoehtoja kuin vain ulko-ovi.
- ✓ ei savuiseen rappukäytävään. Kerrostalon asukkaalle turvallisin paikka on oma asunto niin pitkään kun se pysyy savuttomana. Savuttomasta asunnosta ei saa missään nimessä poistua savuiseen rappukäytävään, jos naapurihuoneistossa palaa.
- ✓ sulje ovet perässäsi
- ✓ liiku matalana savuisessa tilassa

- ✓ auta muita poistumisessa
- ✓ lapsi ei saa mennä piiloon

Toiminta tulipalon sattuessa

1. Varoita
2. Pelasta
3. Poistu

Tehtävä 3. Alkusammutuskalusto

- Etsi lapsen kanssa sammuttimet, sammutuspeitteet ym.
- Sovi lapsen kanssa sammutusvälineiden käytöstä, kuka käyttää ja miten niitä käytetään.
- ✓ Sammutusvälineiden tulee olla helposti löydettävissä, ei säilytetä esim. missään laatikoissa
- ✓ Sammutusvälineiden määräaikaistarkastuksista pitää huolehtia. Esimerkiksi sammuttimien kyljessä on tarra, josta näkee milloin tarkastus on viimeksi suoritettu ja milloin on seuraava.

Tehtävä 4. Tulen käsittely

- Keskustelkaa tulen käsittelystä kotona. Tulta ei saa käsitellä ilman aikuisen valvontaa.
- Kynttilöiden käyttö
- Tulentekovälineiden säilytys
- ✓ Lasten tulitikkuleikit ovat vaarallisia. Keskustele lapsen kanssa ja selitä MIKSI tulitikkuleikit ovat vaarallisia. Selitys toimii paremmin kuin pelkkä pelottelu tai kieltäminen.
- ✓ Tulentekovälineet (tulitikut, sytyttimet ym.) pitää säilyttää lasten ulottumattomissa.
- ✓ Kynttilöitä poltetaan vain aikuisen valvonnassa, kynttilöitä ei jätetä valvomatta.
- ✓ Kynttilöitä poltetaan turvallisella, palamattomalla alustalla.
- ✓ Kynttilän sijoitus on tärkeää, kynttilän päällä eikä alla saa olla mitään helposti syttyvää (esim. ei verhojen viereen, parvekkeella/ulkokäytössä on vaarana, että tuuli kaataa kynttilän).

Tehtävä 5. Vaatteiden kuivatus turvallisesti

- Kysy lapseltasi mihin hän ripustaa märät / kuraiset vaatteensa kuivumaan kun tulee esimerkiksi koulusta kotiin. Vaatteita tai muita tekstiilejä ei saa ikinä kuivattaa esim. sähköpatterin päällä syttymisvaaran vuoksi. Käy lapsen kanssa katsomassa paikat joihin hän saa ripustaa vaatteensa ym. kuivumaan.
- ✓ Sähköpattereita ja lisälämmittimiä ei saa koskaan peittää tekstiileillä tai muillakaan materiaaleilla.
- ✓ Saunassa kuivattaessa tekstiilejä, on vaarana niiden tippuminen kiukaalle. Tekstiilejä on kuivatettava turvallisissa paikoissa.

Tehtävä 6. Hätäpuhelu

- Kysy lapselta:
 - ✓ Mikä on hätänumero?
 - ✓ Milloin siihen soitetaan?
 - ✓ Kuka soittaa? (Soittaako lapsi itse, vai pyytääkö esim. naapuria soittamaan)
 - ✓ Miten soitetaan? (Hätäpuhelun rakenne)
 - ✓ Onko lapsella kodin osoitetiedot selvillä?

Hätäpuhelun rakenne:

1. Kerro mitä on tapahtunut ja kenelle
 2. Kerro tarkka sijainti
 3. Vastaa kysymyksiin
 4. Toimi annettujen ohjeiden mukaisesti
 5. Lopeta puhelu vasta luvan saatua
- ✓ Kannattaa laittaa kodin osoite johonkin näkyville, jos tulee sellainen tilanne, että lapsi joutuu soittamaan hätänumeroon. Huolehdi myös, että ollessanne kesämökillä, mökin tarkka osoite/koordinaatit ovat näkyvillä. Osoitekoordinaatit ovat saatavilla Internetistä osoitteesta www.112.fi
 - ✓ Jos sinulla on kokemuksia hätänumeroon soittamisesta, kerro esimerkki siitä, kuinka sinne soitetaan. Jos ei ole kokemusta hätänumeroon soittamisesta, voitte harjoitella lapsen kanssa hätäpuhelun soittamista leikin avulla. Näin asia jää paremmin mieleen. Esimerkiksi niin, että lapsi on soittaja ja huoltaja on hätäkeskuspäivystäjä.

Tehtävä 7. Myrkylliset aineet

- Miten lääkkeitä / alkoholia / tupakkaa / pesuaineita / kemikaaleja säilytetään kotonasi?
- Jotkut huonekasvit ovat myös myrkyllisiä. Tämä kannattaa pitää mielessä, varsinkin jos perheessä on pienempiä lapsia.
- Myrkytystietokeskuksen numero on hyvä olla näkyvillä mahdollisten myrkytystilojen/-oireiden varalta. Sieltä saa asiantuntevaa opastusta, puh. (09) 471 977.
- Mistä lapsi tunnistaa mikä on syötäväksi/juotavaksi kelpaamatonta? (merkinnät esim. pesuainepullojen kyljessä)
 - ✓ Painota lapselle, että mitään tuntematonta ei saa syödä/juoda.
 - ✓ Kerro lapselle, miksi nämä aineet ovat vaarallisia
 - ✓ Tilastollisesti suurin osa lasten myrkytyksistä johtuu lääkkeistä

Tehtävä 8. Vaaralliset esineet

- Missä keittiövälineitä (veitsiä, sähkölaitteita) säilytetään?
- Missä kunnossa sähkölaitteet ovat? Kuluneet johdot täytyy poistaa käytöstä.
- Ovatko sähkölaitteet muuten "siistissä" kunnossa, onko pölyn poistamisesta huolehdittu?
- ✓ Pölyt pitää imuroida/pyyhkiä säännöllisin väliajoin → paloturvallisuus
- ✓ Pistorasioissa on sähköiskun vaara, joten lapsia ohjeistettava niin, etteivät he mene työntämään pistorasioihin mitään. Pistorasioihin on mahdollista asettaa myös suojuksia, jotka estävät työntämisestä niihin mitään.

Tehtävä 9. Tapaturmat

- Onko matoissa liukuesteet?
- Onko johdot poissa kulkuväyliltä?
- Onko kodin ensiapukaapissa tarvittavat perustarvikkeet (laastaria, sideharsoa, kylmäpusseja)?
- ✓ Löytääkö lapsi kodin ensiaputarvikkeet?
- ✓ Onko sovittu toimintaohjeista tapaturman sattuessa jos lapsi on tällöin yksin kotona? Esimerkiksi kenelle soitetaan jne.

Tehtävä 10. Liikenneturvallisuus

- Mitä lasten turvalaitteita taloudessanne on jatkuvassa käytössä (kypärä, turvaistuin, heijastin) ja missä tilanteissa (pyöräillessä, autossa, pimeällä)? Käykää toimintatarkoitus yhdessä läpi esine kerrallaan. Kerro lapselle MIKSI turvalaitetta täytyy käyttää.
 - ✓ Lasten turvalaitteet estävät ja lieventävät vahinkoja onnettomuuden sattuessa. Vastuu turvalaitteiden hankinnoista, ylläpidosta ja käytön valvonnasta on huoltajalla.
- Tien ylittäminen on lapselle aina riski. Pohtikaa lapsenne kanssa lähiympäristönne vaarallisimpia risteysalueita, ja niiden ylittämistä mahdollisimman turvallisesti. Mitkä muut tilanteet liikenteessä vaativat erityistä varovaisuutta?
 - ✓ Useimmiten vakavat onnettomuudet sattuvat lapsille, kun he ovat ylittämässä katuja tai tietä. Yleensä onnettomuudet sattuvat lähiympäristössä, kotikadulla. Suurimpia syitä lapsille sattuviin onnettomuuksiin ovat mm. lapsen kehittymättömämpi havainnointikyky (kapea näkökenttä, hankala erottaa mistä äänet tulevat), lapsella ei ole kykyä hahmottaa etäisyyksiä, pieni koko (joka estää autoilijaa näkemästä lasta jos tämä on esim. parkkeeratun auton takana) ja liikennetermien ja -symbolien tuntemattomuus. "Itsestään selvien" asioiden toistaminen ja toteuttaminen on erittäin tärkeää, jotta keskittyminen liikenteessä ei herpaantuisi!
- Yhdessä ulkoillessanne tutustukaa lähiympäristöön. Sopikaa yhteiset pelisäännöt, leikkipaikat ja muut alueet, joissa lapsi saa kulkea itseksensä. Kerratkaa myös vaaralliset leikkipaikat jonne lapsi ei yksin saa mennä (esimerkiksi joen rannat ja vilkasliikenteiset paikat).
 - ✓ Pyri havainnollistamaan vaaroja pelkän kieltämisen sijaan. Lasten kehitykselle on tärkeää, että he voivat tutkia lähiympäristöään ja laajentaa vähitellen elinpiiriään. Oman asuinalueensa turvallisuuteen voi myös vaikuttaa ilmoittamalla puutteista ja epäkohdista kotikuntansa tekniseen toimeen. On tärkeää, että lapsella on turvalliset leikki- ja peli paikat. Yhdessä tutkittujen turvallisten leikkipaikkojen valitseminen ja pelisääntöjen sopiminen pienentää lapsen riskiä joutua onnettomuuteen leikkiessään.

2.1 Turvallisuuskävelyn tehtävälomake

Lapset ottavat kaikesta oppia huoltajiltaan ja siksi onkin tärkeää, että huoltajat näyttävät hyvää esimerkkiä lapsilleen sekä turvavälineiden käytössä että liikennesääntöjen noudattamisessa. Lapsen kanssa on hyvä käydä läpi kodin vaaranpaikkoja ja sopia yhteisiä sääntöjä miten toimitaan tai mihin ei saa koskea.

Tehtävä 1. Palovaroitin

Palovaroitin hälyttää vain, jos muistat huoltaa sen säännöllisesti. Palovaroittimen toiminnan voit parhaiten varmistaa, kun tarkastat sen joka kuukausi. Paina palovaroittimessa olevasta napista ja jos varoitin antaa kovan hälytyksen, se on kunnossa. Kuinka monta palovaroitinta löydätte kotoanne? Rasti ruutuun.

1	2	3	4	≥5

Palovaroittimen oikea paikka on huoneen katossa, sillä savuhan nousee aina ensin ylöspäin kohti kattoa. Palovaroitin on sijoitettava niin, että ihmiset heräävät siihen nukkuaan. Makuuhuoneet ja eteinen ovat hyviä paikkoja palovaroittimelle. Tarkista yhdessä ovatko kotinne palovaroittimet kunnossa. Mihin palovaroittimet on sijoitettu?

Onko kotonanne takkaa tai muuta tulisijaa?

Tehtävä 2. Poistuminen

Tehtävänänne on tehdä kotinne pelastautumissuunnitelma. Pelastautumissuunnitelma on etukäteen tehty suunnitelma toimista onnettomuustilanteissa, kuten esimerkiksi tulipalossa. Pelastus suunnitelman avulla saadaan yhteiset säännöt sovituksi koko perheen voimin. Piirrä oman kotisi pohjapiirros paperille ja merkitse piirroksen:

- huonejärjestys (makuuhuoneet, keittiö, sauna, wc ym.)
- palovaroittimien sijainnit
- sammutusvälineistön sijainti
- kaikki mahdolliset uloskäynnit, ovet ja ikkunat (=poistumisreitit) tulipalotilanteessa
- kokoontumispaikka (=paikka ulkona johon kokoonnutaan hätätilanteessa)

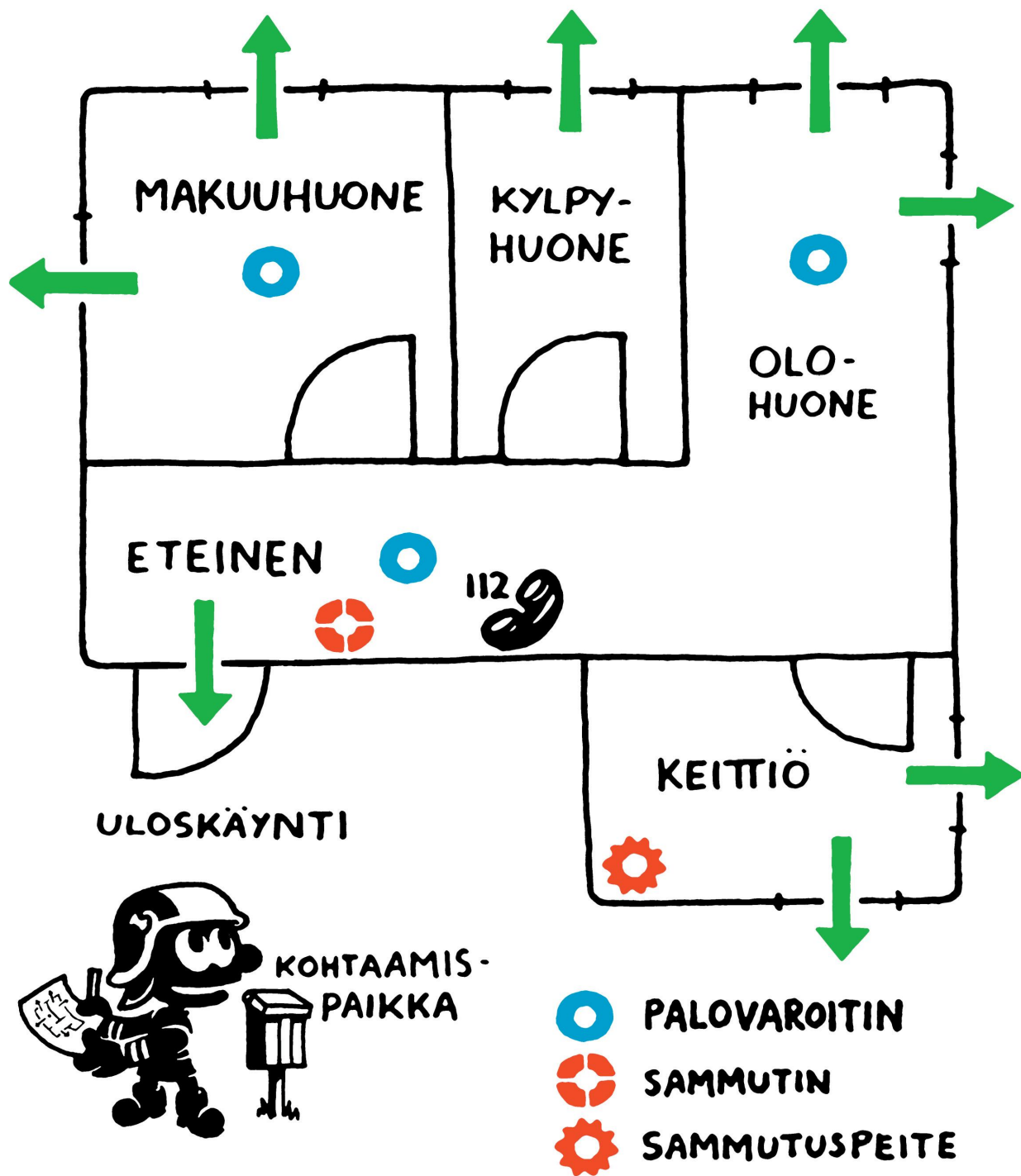
Kodin pelastautumissuunnitelma voi olla vaikka seuraavanlainen:

- Merkitkää piirustukseen kaksi uloskäyntiä jokaisesta huoneesta. Uloskäyntiin käyvät kaikki ikkunat ja ovet jotka johtavat ulos. Uloskäyntejä kutsutaan myös poistumisreiteiksi. Piirrä uloskäynnit **vihreällä nuolella**.
- Merkitkää piirroksen palovaroittimien sijainnit **sinisellä ympyrällä**.
- Merkitkää kodin sammutusvälineet (sammutuspeite, käsisammutin ym.) **punaisella ympyrällä**.
- Sopikaa kokoontumispaikka ulkona, esim. hiekkalaatikko, pyöräteline tms.
- Muistakaa soittaa hätäpuhelu 112:een turvallisesta paikasta, esim. naapurista tai ulkoa kännykällä.
- Kerratkaa yhdessä läpi mahdolliset tulipalon syttymispaikat kotona.
- Sopikaa perheen yhteiset pelisäännöt toimista tulipalotilanteessa ja harjoitelkaa poistumista myös konttaamalla! Muistakaa, että savu nousee aina ylöspäin!

HUOM! Jos asuntonne on kaksi- tai useampikerroksinen, piirtäkää jokaisesta kerroksesta oma pohjapiirros. Halutessasi voit piirtää myös huonekaluja paikoilleen, jotta kuvasta tulisi elävämpi.

HUOM! Älä koskaan mene savuiseen rappukäytävään. Jos toisessa asunnossa tai rappukäytävässä palaa, pysy omassa asunnossasi ja pidä ovi kiinni - savu on hengenvaarallista ja se tappaa nopeasti. Voit tiivistää oven raot esim. kostealla pyyhkeellä ja odottaa pelastajia parvekkeella tai avoimen ikkunan äärellä.

KUN KERRAN PÄÄSEE ULOS, ON MYÖS PYSYTTÄVÄ ULKONA, SILLÄ MENEMINEN TAKAISIN TULIPALLOON JA SAVUUN ON HENGENVAARALLISTA!

Tehtävä 3. Tulen käsittely

Tulella leikkiminen on tulitikkujen raapimista, sytyttimellä tai muulla välineellä sytyttelyä tai polttelua ilman lupaa sekä kynttilän kanssa leikkimistä. Tulipalon pääasiallinen aiheuttaja on ihminen itse. Ihminen aiheuttaa kaikista tulipaloista runsaat puolet!

Tulipalon voi välttää

1. Olemalla huolellinen ja varovainen kun käsittelee tulta.
2. Kynttilää, tuikkuja tai muuta avotulta ei saa jättää palamaan ilman valvontaa.
3. Käytä palamattomia kynttilänjalkoja, sillä esimerkiksi puinen kynttilänjalka voi syttyä palamaan!
4. Kun käytät takassa tai muussa tulisijassa tulta, muista käyttää oikein savupeltejä. Savupellin saa sulkea kokonaan vasta, kun hiillos on palanut loppuun, näin häkää ei pääse muodostumaan huoneistoosi.
5. Tulitikuilla ja muilla tulentekovälineillä leikkiminen on hengenvaarallista. Muista oma vastuusi!
6. Ruoan laitossa on aina muistettava sammuttaa liesi ja uuni käytön jälkeen. Kuumalle liedelle tai uuniin jäänyt ruokakattila, paistinpannu tai vuoka voi riittävästi kuumetessaan sytyttää keittiön kaapistot tuleen!
7. Sähkölaitteita ei pidä jättää päälle ilman valvontaa.
8. Ole huolellinen jos säilytät palovaarallisia aineita kotiympäristössäsi. Suuria määriä esimerkiksi palavia nesteitä ei saa säilyttää asuinhuoneistoissa, autotalleissa eikä kerrostalojen ns. verkkokomeroissa.
9. Mitään tavaraa ei saa säilyttää kerrostalon porrashuoneessa.

Keskustelkaa yhdessä tulen käytöstä ja mahdollisista vaaroista.

Tehtävä 5. Hätäpuhelu

Käykää lapsenne kanssa läpi, mihin tulee soittaa ja mitä tulee kertoa. Vaikka lapsi ei vielä ymmärtäisi kaikkea, on kuitenkin jo hyvä tiedostaa pienestä asti esimerkiksi hätänumero mihin voi soittaa.

Näin soitat hätänumeroon 112

1. Soita hätäpuhelu itse, jos voit.
2. Kerro mitä on tapahtunut.
3. Kerro tarkka osoite ja kunta.
4. Vastaa sinulle esitettyihin kysymyksiin.
5. Toimi annettujen ohjeiden mukaisesti.
6. Lopeta puhelu vasta saatua luvan.

Tehtävä 6. Myrkylliset aineet

Keittiö, kylpyhuone ja autotalli ovat kodin myrkyllisimmät paikat. Vaarallisimpia kemikaa- leja ovat koneastianpesuaineet, putkenavausaineet, liuottimet, maalit ja jäähdytysnes- teet. Niitä, kuten lääkkeitä, tulee säilyttää huolellisesti. Keskustelkaa lapsen kanssa miksi vaarallisiin ja myrkyllisiin aineisiin ei saa koskea?

Tehtävä 7. Vaaralliset esineet

Missä kotonanne säilytetään keittiövälineitä (veitset, sähkölaitteet ym.)?

Tarkistakaa yhdessä kuvissa olevat kodin sähkölaitteet. Merkitse rasti ruutuun, kun laite on kunnossa. Kiinnittäkää erityistä huomiota puhtauteen, pölyttömyyteen ja johtojen ehjyyteen. Tarkastakaa myös pistorasioiden kunto.

☐☐☐☐

Tehtävä 8. Liikenneturvallisuus

Mikä on päivähoito matkasi varrella vaarallisin paikka? Nimeä paikka.

Onko kotiympäristössäsi vaarallisia paikkoja joissa vietät vapaa-aikaa? Esimerkiksi joen tai järven rannat, vilkas tie tms. Nimeä paikat.

Kuljen hoitopaikkaan (rasti ruutuun).

jalan	pyörällä	autolla	bussilla	koulukuljetuksessa
☐	☐	☐	☐	☐

Käytän pyöräillessä pyöräilykypärää

Aina	Joskus	En ikinä
☐	☐	☐

Käytätkö jokaisella automatkallasi turvavyötä?

Kyllä	En
☐	☐

Löytyykö huoltajasi autosta ensiapulaukku?

Kyllä	Ei
☐	☐

Näin voit lisätä turvallisuutta liikenteessä

- Valitse turvallisin reitti. Siinä on mahdollisimman vähän tienylityksiä. Valitse mahdollisista tienylityspaikoista sellainen, joka on helpoin ja turvallisin. Käytä kevyen liikenteen väyliä aina kun mahdollista!
- Valitse tienylitykseen sellainen paikka, josta on hyvä näkyvyys. Pysähdy, katso ja kuuntele ennen tien ylittämistä.
- Harkitse milloin on turvallisinta kulkea jalan, pyörällä tai muulla tavoin.
- Käytä pyöräilykypärää, heijastinta ja turvavyötä
- VARMISTA AINA ITSE OMA TURVALLISUUTESI!
- ÄLÄ LUOTA LIKAA MUIHIN TIENKÄYTTÄJIIN!

Tunnistatko kaikki alla olevat liikennemerkit? Ympyröi ne, jotka näet päivähoito matkasi varrella.

(Koskela, Mutanen, Poutala & Rönttilä. 2010.)

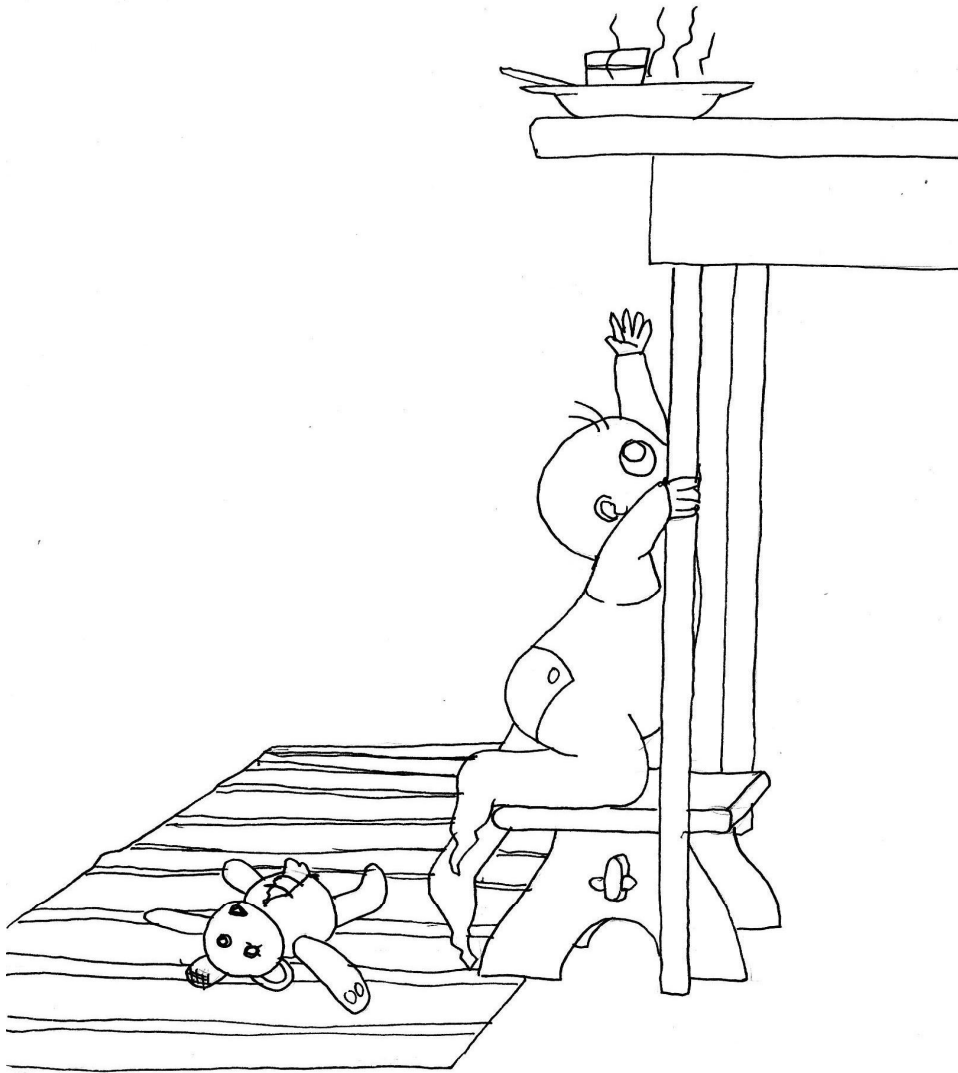
3 Tapaturmat ja ensiapu

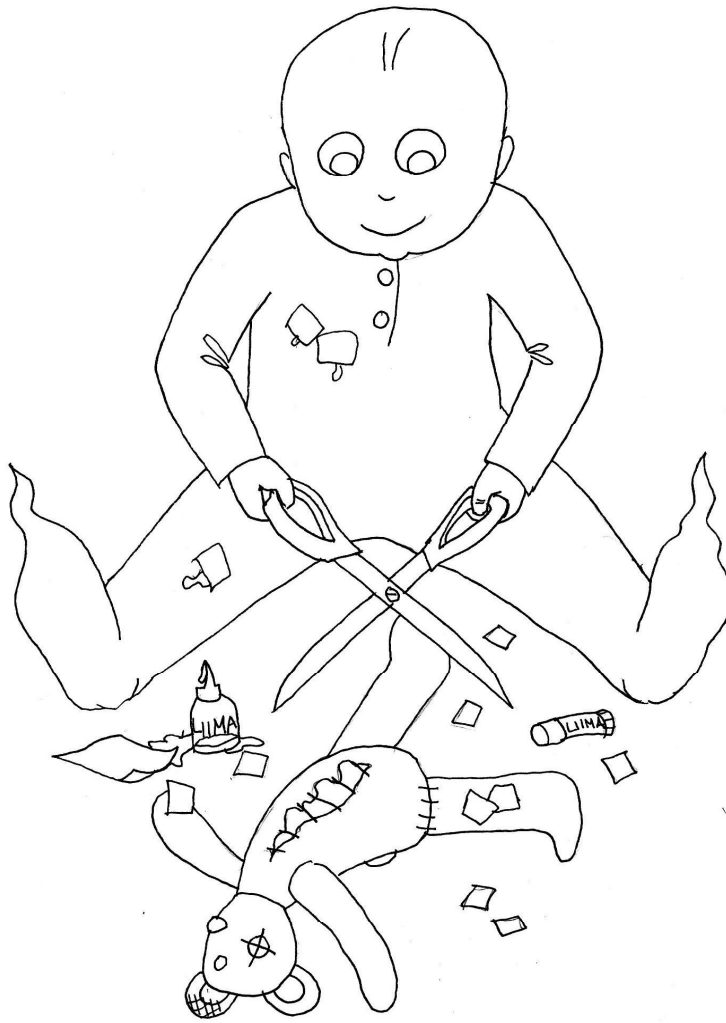
3.1 Värityskuvia

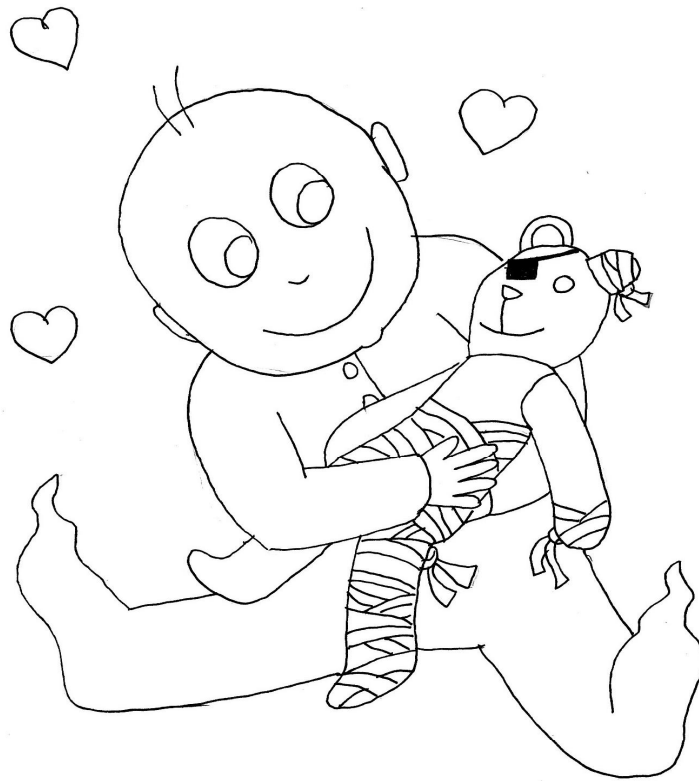
Lapsille erilaisia värityskuvia, joissa näkyy kaikkia turvallisuuteen liittyviä asioita, muun muassa paloturvallisuus, kodin turvallisuus ja ensiapu. Lapselle helppoa puuhaa, jota voidaan väritellä ja niistä voidaan sitten yhdessä keskustella lapsen kanssa. Värityskuvia pystyy hyvin suurentamaan.

3.2 Kuvakortit

Kuvakortteja on yhteensä 11. Kuvakorttien tarkoitus on saada lapset ja kasvattajat yhdessä keskustelemaan kuvien aiheista, miksi ei kannata tehdä jotakin. Kuvakorteissa kulkee pikku Nalle, joka on joutunut vaaranpaikkoihin. Toisissa kuvissa pikku Nalle näyttää taas esimerkkiä miten tulee toimia.

Nyt kannattaisi yhdessä kertoa Nallelle miksi niin ei kannata tehdä niin tai miksi juuri pikku Nalle toimii kuvassa oikein.

Kuva 1 Aiheena on paloturvallisuus. Pikku Nalle leikkii tuli tikuilla jota ei saisi tehdä.

Kuva 2 Aiheena on liikenneturvallisuus. Pikku Nalle käyttää liikenteessä hienosti heijastinta.

Kuva 3 Aiheena ovat myrkylliset aineet ja kasvit. Pikku Nalle yrittää syödä myrkyllistä kasvia, mitä ei saisi tehdä.

Kuva 4 Aiheena on kodinturvallisuus. Äiti Nalle tekee ruokaa ja pikku Nalle yrittää koskea kuumaa kattilaa.

Kuva 5 Aiheena on liikenneturvallisuus. Pyöräillessään pikku Nalle käyttää hienosti pyöräilykypärää ja valoja pyörässään.

Kuva 6 Aiheena on tapaturma. Pikku Nalle on kiivennyt hyvin vaarallisesti korkeaan puuhun.

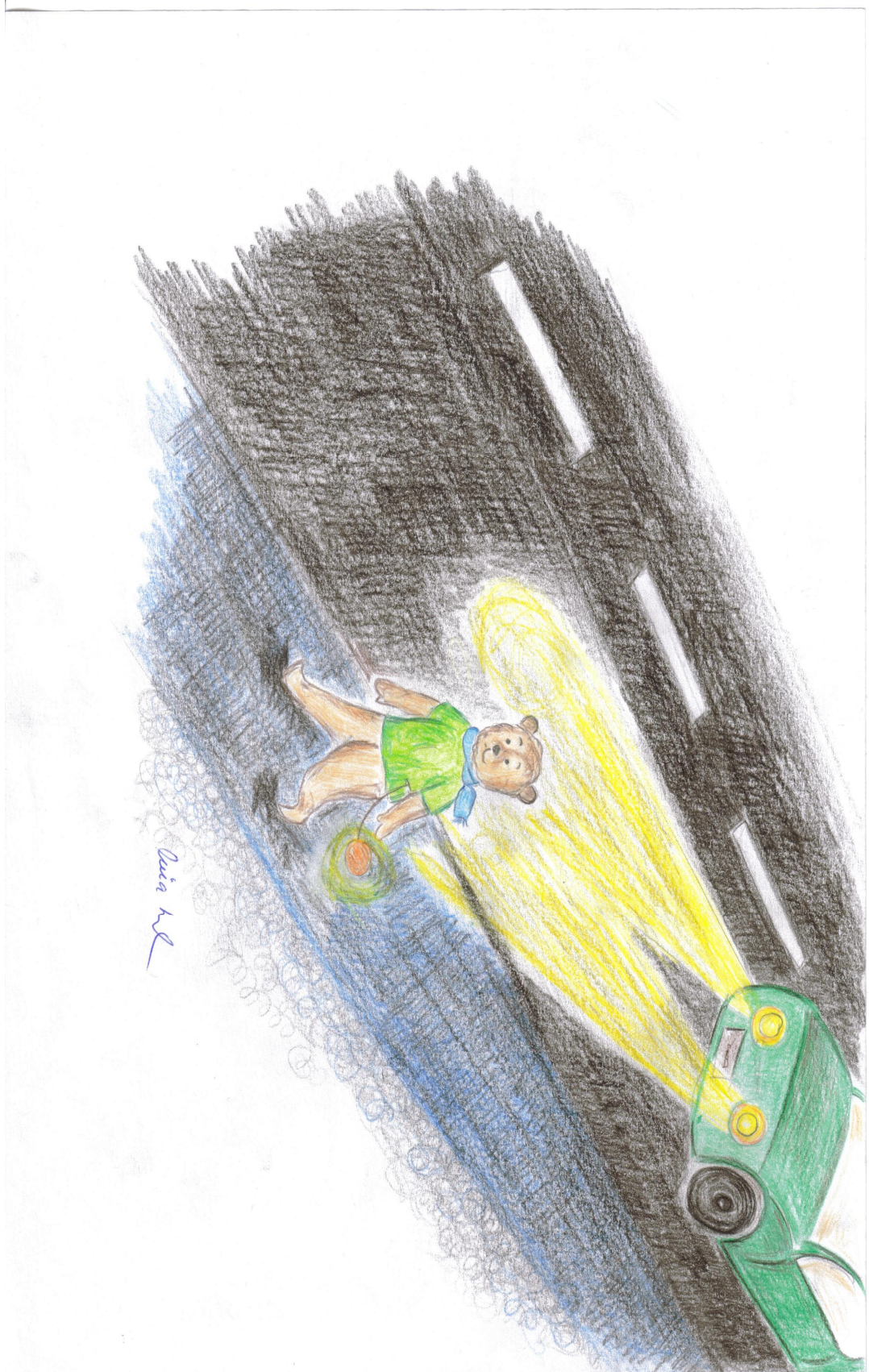
Kuva 7 Aiheena on kodinturvallisuus. Pikku Nalle yrittää käänellä hellan säädösnappuloita.

Kuva 8 Aiheena ovat tapaturmat ja ensiapu. Pikku Nalle on keinunut liian kovaa keinussa ja tippunut. Äiti Nalle hoivaa pikku Nallen sattunutta päätä.

Kuva 9 Aiheena on liikenneturvallisuus. Pikku Nalle ja äiti Nalle kävelevät yhdessä hienosti suojatien yli.

Kuva 10 Aiheena on tapaturma. Pikku Nalle on eksynyt heikoille jättiläisille kävelemään.

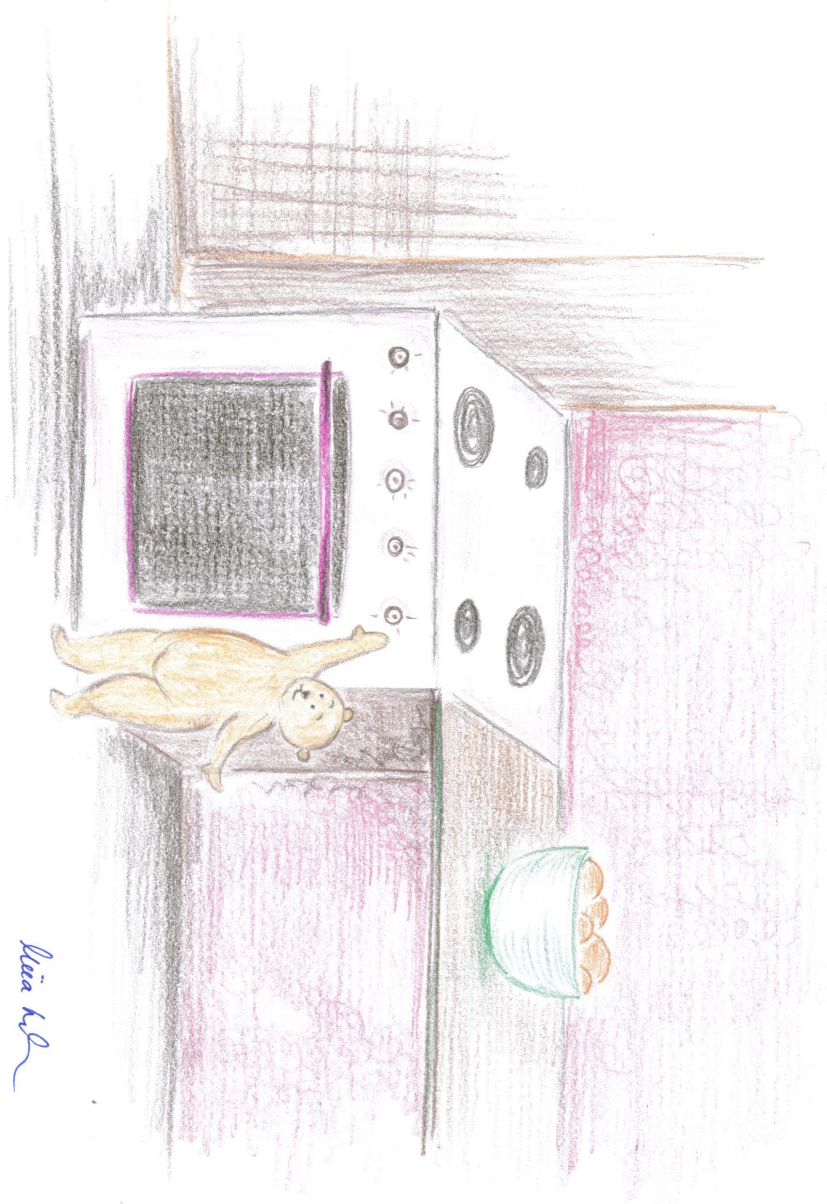

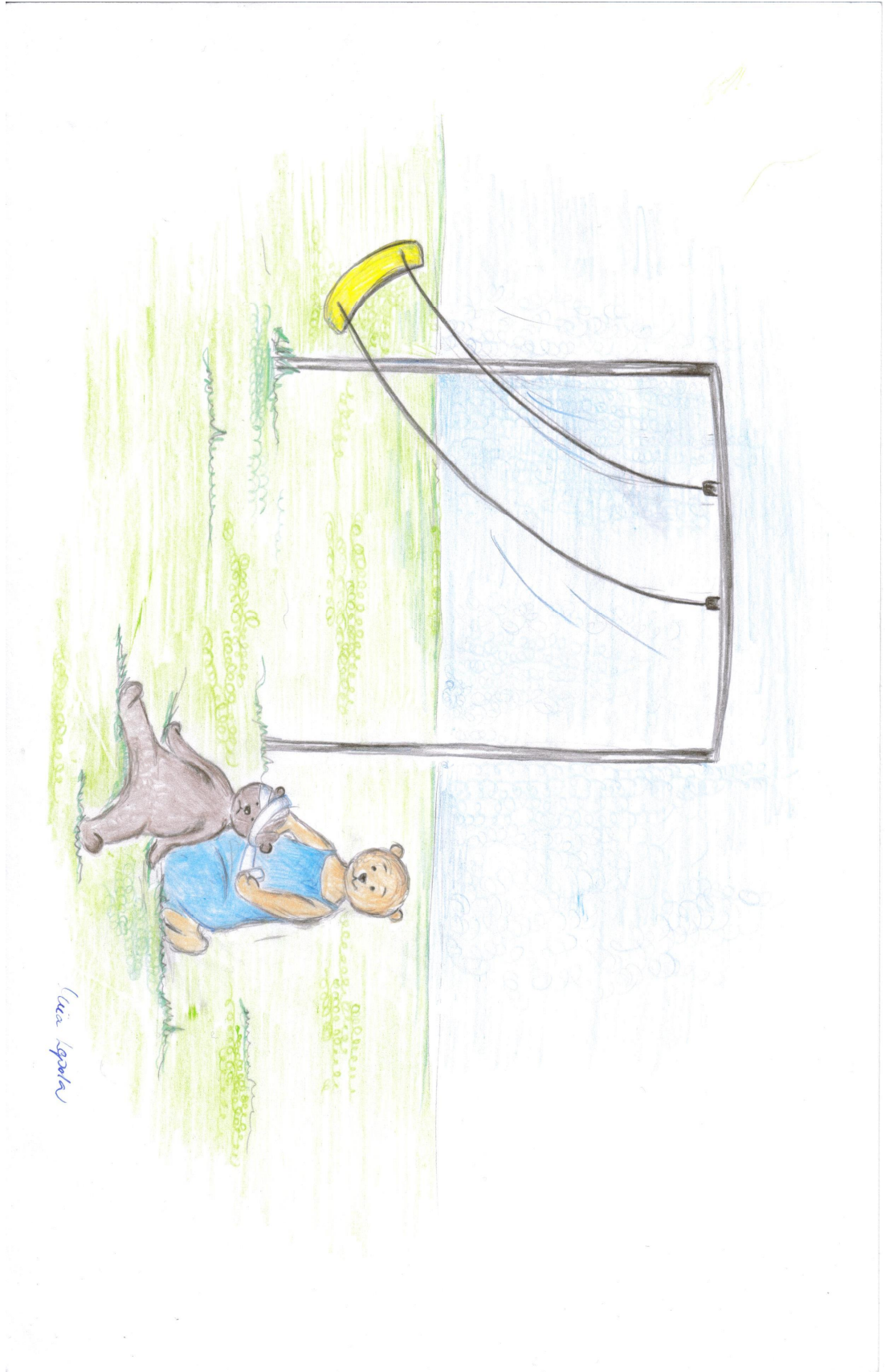

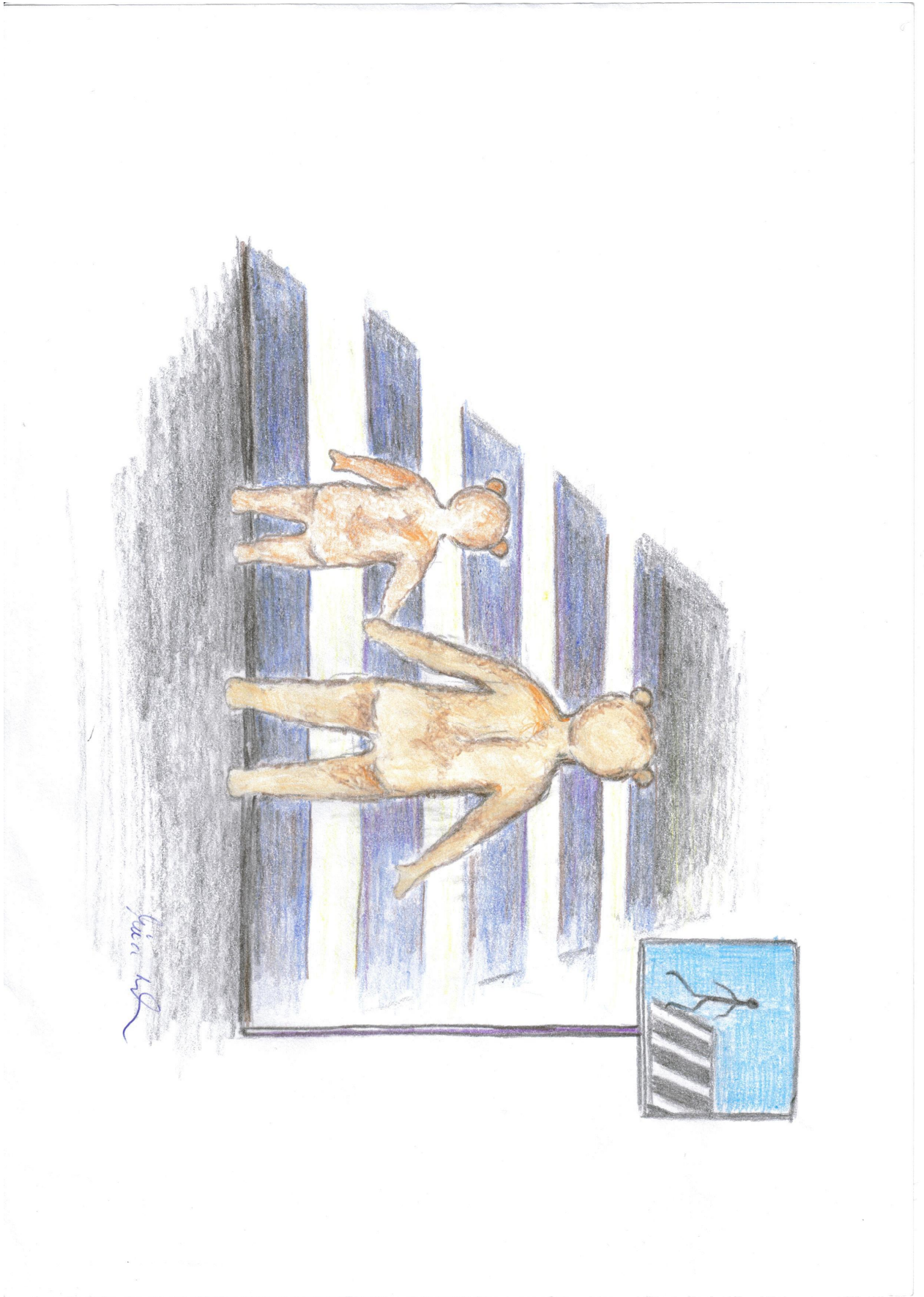

muja kope

Wia lya

Jan 12

3.3 Muistipeli

Muistipelin kuvat on koottu kuvakorttien kuvista. Muistipeliä voi pelata yhdessä aikuisen kanssa tai lapset voivat sitä pelata yhdessä keskenään. Muistipelissä on yhteensä 12 paria.

4 Vinkkejä turvallisuusmateriaalin löytämiseksi

Nettisivustoja mm.:

- www.pelastustoimi.fi/turvatieto/lapsille
- www.punainenristi.fi
- www.liikenneturva.fi
- www.mll.fi

Kirjallisuutta mm.:

- Juselius, A. Ransu paloasemalla. 2011.
- Vanzet, G. Polisiauto Varma. 2010.
- Vanzet, G. Paloauto Vilkku. 2010.
- Henriksson, K. Oikeasti vaarallista. 2010.
- Somerkoski, B. Palomestari Karhu ja sammuttavat sankarit. 2008.
- Somerkoski, B. Lapset ja tuli. 2007.
- Somerkoski, B. Siltä näyttää, palomestari Karhu. 2007.
- Lajunen, K. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Turvataitoja lapsille: turvataitokasvatuksen opetusmateriaali. 2005.
- Markkula, J. & Öörni, E. Turvallinen elämä lapsille ja nuorille: Kansallinen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisy ohjelma. 2009.

Videoita mm.:

- Pellekaija Pum ja varaventtiili. 2010.
- Pelastuspartio Pellekaija Pum. 2006.
- Tulikeiju: paloturvaopetuselokuva. 2007.
- Nalle ja hunajapiparit. 2003.

Lähteet

Liikenneturva.2008. Päivähoidon liikennetuvallisuus teemat. Viitattu 1.3.2010 _

Koskela, M., Mutanen, J., Poutala, M. & Rönttilä, M. 2010. Turvallisuskävely. Lapsen ja nuoren hyväarki - hanke. Hyvinkään Laurean ammattikorkeakoulu.

Trygg-Kaipiainen.2008. Liikenneturva.

http://www.liikenneturva.fi/multimagazine/web/paivahoidon_liikenneturvallisuuusteemat/sadut/Karhunpoika_syyskavelylla.pdf

Taikalehti.2010. Heijastimien taikaa.

<http://www.taikalehti.fi/uutiset.php?id=15>

<http://www.liikenneturva.fi/www/fi/animaatiot/heijastin/index.html?gclid=CLnLsbfxpaUCFUWHDgodi12PHg>

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Esitteen on laatinut v. 2011 Hyvinkään Laurean sosionomiopiskelija Jenni Ravalt ja sairaanhoitajaopiskelija Laura Moilanen yhteistyössä Hyvinkään kaupungin Koti- ja vapaa-ajan tapaturmatyöryhmän kanssa.